

ดร. ป๋วย อึ๊งภากรณ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์
กับ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือ
“80 ปี อาจารย์ป๋วย”

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์

กับ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

บทความนี้เขียนขึ้นเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือ

“80 ปี อาจารย์ป๋วย”

โดย ศิริวรรณ โทณจนาท

: ในฐานะผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
เข้าร่วมการจัดทำหนังสือ “80 ปี อาจารย์ป๋วย” ภายใต้การดำเนินการโดย
คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

27 ตุลาคม 2538

คำนำ

เมื่อวันที่ 21 มีนาคม 2538 คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้มีหนังสือมายังเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เรียนเชิญให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เข้าร่วมการจัดทำหนังสือ “80 ปี อาจารย์ป๋วย” ซึ่งจะจัดพิมพ์เป็นที่ระลึกแก่ อาจารย์ป๋วย อึ้งภากรณ์ ในโอกาสที่ท่านจะมีอายุ 80 ปี ในวันที่ 9 มีนาคม 2539

สำนักงานฯ ได้พิจารณาให้ความร่วมมือ โดยได้มอบหมายให้ดิฉันเป็นผู้แทนสำนักงานฯ เพื่อเข้าร่วมการจัดทำหนังสือ “80 ปี อาจารย์ป๋วย” และเป็นผู้เขียนบทความเรื่อง “ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ กับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของหนังสือดังกล่าว

ในการเขียนบทความ “ดร. ป๋วย อึ้งภากรณ์ กับ สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ” นี้ ข้อมูลต่าง ๆ ที่ผู้เขียนนำมาใช้เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสาร บทความ และคำบอกเล่าของผู้หลักผู้ใหญ่ ผู้เขียนจึงใคร่ขอถือโอกาสนี้ขอขอบคุณ **ดร.เสนาะ อุนากุล** อดีตรองนายกรัฐมนตรี ในรัฐบาลอานันท์ 1 และอดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ **คุณศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์** ประธานคณะกรรมการประสานงานพัฒนาองค์กรเอกชน และ **คุณสุทธิ ตันศรีสุข** อดีตหัวหน้ากองงานคณะกรรมการบริหารของสภาพัฒน์ ที่ท่านได้กรุณาเอื้อเฟื้อบอกเล่าบทบาทของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ที่เกี่ยวข้องกับสภาพัฒน์และขอขอบคุณ **บรรณารักษ์และเจ้าหน้าที่ห้องสมุดป๋วย** ของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ที่ได้กรุณาช่วยค้นคว้าเอกสาร รวมทั้งขอขอบคุณ **ผู้บังคับบัญชาของผู้เขียนเอง** ที่ได้มอบงานเขียนนี้ให้แก่ผู้เขียน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง คุณกิตติ อธิวิทย์ ผู้อำนวยการกองศึกษาและเผยแพร่การพัฒนา และ **ดร.สุทิน ลีปิยะชาติ** หัวหน้าฝ่ายสารสนเทศและเผยแพร่การพัฒนา ที่ได้กรุณาให้คำชี้แนะที่เป็นประโยชน์ในการเขียน

ในฐานะที่ผู้เขียนได้ผ่านการศึกษาวิชาเศรษฐศาสตร์มา และยังสามารถเข้ามาปฏิบัติงานในสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักในการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ผู้เขียนจึงรู้สึกเป็นเกียรติและภูมิใจมากที่ได้มีโอกาสเขียนถึง ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ผู้ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของหน่วยงานที่ผู้เขียนทำงานอยู่ และต่อ

(2)

การพัฒนาประเทศ ทั้งนี้เพื่อเป็นการระลึกถึงเกียรติคุณความดีของท่านในโอกาสที่ท่านจะมีอายุครบ 80 ปี ในวันที่ 9 มีนาคม 2539

ผู้เขียนใคร่ขอตั้งปณิธานว่าจะพยายามเขียนบทความนี้ให้มีความสมบูรณ์ที่สุดเท่าที่ ข้อมูลที่มีอยู่จะอำนวยให้

ศิริวรรณ โภษะจนาท

ผู้แทนสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

27 ตุลาคม 2539

สารบัญ

		หน้า
บทนำ	ความเป็นมาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	1
ตอนที่ 1	บทบาทในฐานะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ และกรรมการสาขาเศรษฐกิจของสภาเศรษฐกิจฯ : ในยุคที่เป็นสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ”	3
ตอนที่ 2	บทบาทในฐานะเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ : ในยุคที่เป็นสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ	17
ตอนที่ 3	บทบาทในฐานะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ : ในยุคที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ	44
บทส่งท้าย	ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ : นักพัฒนาตัวอย่าง	50

บทนำ

ความเป็นมาของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ หรือที่ปัจจุบันคนส่วนมากมักนิยมเรียกว่า "สภาพัฒน์" หรือ "สภาพัฒนา" นั้น เป็นหน่วยงานที่ได้ก่อตั้งมาเป็นเวลานานถึง 46 ปี โดยรัฐบาลจอมพล ป.พิบูลสงคราม

เมื่อเริ่มแรกของการก่อตั้ง สำนักงานฯ นี้มีชื่อว่า "สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ" ซึ่งก่อตั้งขึ้นตามพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2493 ที่ประกาศใช้บังคับ ตั้งแต่วันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2493 โดยมีหน้าที่ในการเสนอความคิดเห็นและคำแนะนำตลอดจนข้อชี้แจงแก่รัฐบาลเกี่ยวกับความก้าวหน้าและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในทางเศรษฐกิจ เพื่อให้รัฐบาลสามารถตัดสินใจและบริหารเศรษฐกิจของประเทศได้อย่างถูกต้อง ภารกิจของสภาเศรษฐกิจแห่งชาตินี้จึงถือได้ว่าเป็นยุคแรกของสภาพัฒน์ ซึ่งมีบทบาทเพียงแต่การเสนอความคิดเห็นเท่านั้น

หลังจากการก่อตั้ง สำนักงานฯ นี้ได้มีการเปลี่ยนแปลงบทบาทหน้าที่รวมทั้งมีการเปลี่ยนแปลงชื่อที่ใช้เรียกให้เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงไป ถึง 2 ครั้งด้วยกัน ทั้งนี้เพื่อการดำเนินงาน ของสำนักงานฯ เกิดประโยชน์ต่อประเทศชาติมากที่สุดโดยการเปลี่ยนแปลงครั้งแรกเกิดขึ้น ในปี พ.ศ. 2502 โดยรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ได้พิจารณาเห็นชอบกับความเห็นของธนาคารโลกที่แนะนำให้ประเทศไทยมีหน่วยงานวางแผนเศรษฐกิจของประเทศ จึงได้ออกพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ.2502 ยกเลิกพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2493 และประกาศใช้ตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม 2502 สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ จึงเปลี่ยนมาเป็น "สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ" ณ จุดนี้เองที่เป็นจุดเริ่มต้นของสำนักงานฯ นี้ ในการทำหน้าที่สำคัญด้านการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งต่อมาพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ได้มีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2509 ทั้งนี้จากกล่าวได้ว่า การเปลี่ยนมาเป็นสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นก้าวอย่างที่สองหรือยุคที่สองของสภาพัฒน์ในการดำเนินงานด้านเศรษฐกิจที่ได้ก้าวเข้าสู่การทำหน้าที่สำคัญด้านการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ

การเปลี่ยนแปลงครั้งที่ 2 ได้เกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2515 เมื่อคณะปฏิวัติ ซึ่งมี จอมพล ถนอม กิตติขจร เป็นหัวหน้า ได้ออกประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 ยกเลิก พ.ร.บ. จัดระเบียบราชการสำนักนายกรัฐมนตรี พ.ศ. 2505 และบัญญัติส่วนราชการของสำนักนายกรัฐมนตรีเสียใหม่ โดยให้สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นส่วนราชการหนึ่งที่อยู่ในประกาศคณะปฏิวัติฉบับนี้ รวมทั้งได้ออกประกาศคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 219 โอนบรรดาอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับราชการของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และอำนาจหน้าที่ของเจ้าหน้าที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ไปเป็นของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และให้รวมเอาการพัฒนาสังคมเข้ามาในงานของสำนักงานฯ เพื่อให้การดำเนินงานวางแผนมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้นสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ จึงเปลี่ยนชื่อมาเป็น "สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ" ตามประกาศของคณะปฏิวัติ ฉบับที่ 216 และ 217 ตั้งแต่นั้นมาจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้ถือได้ว่าเป็น ก้าวอย่างที 3 หรือยุคที่สามของสภาพัฒน์ ที่มีการผนวกบทบาทในการพัฒนาสังคมของประเทศเข้าไว้ในภารกิจของสภาพัฒน์อย่างชัดเจนขึ้น

อย่างไรก็ตามหลักของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้ ก็ยังคงเป็นการจัดทำแผนพัฒนาและการวิเคราะห์โครงการพัฒนาต่าง ๆ และยังคงอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ต่อมาในปี พ.ศ. 2521 รัฐบาลพลเอกเกรียงศักดิ์ ชมะนันทน์ ได้ประกาศยกเลิกพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2509 และประกาศใช้พระราชบัญญัติพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ พ.ศ. 2521 โดยมีผลบังคับใช้ตั้งแต่วันที่ 30 สิงหาคม 2521 จนถึงปัจจุบัน

สำหรับ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ มีความสัมพันธ์กันอย่างไรนั้น จากหลักฐานทางเอกสารราชการของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และจากคำบอกเล่าของผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคยทำงานใกล้ชิดกับ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ แสดงให้เห็นว่า ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้เข้ามามีบทบาทในสำนักงานนี้ ทั้งในยุคที่สำนักงานนี้มีชื่อเรียกว่า สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ โดยเป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งต่อการดำเนินงานของสภาพัฒน์ และต่อประวัติศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ ซึ่งบทบาทดังกล่าวไม่เพียงแต่เป็นบทบาทที่ส่งผลประโยชน์ต่อประเทศชาติในขณะที่ท่านได้เข้ามาเกี่ยวข้องอยู่เท่านั้น หากแต่อย่างยิ่งได้ส่งผลต่อการพัฒนาประเทศมาจนถึงปัจจุบัน ดังจะได้กล่าวถึงในที่นี้ต่อไป

ตอนที่ 1

บทบาทในฐานะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ และกรรมการสาขาเศรษฐกิจ ของสภาเศรษฐกิจฯ : ในยุคที่เป็น “สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ”

คำนำ :

องค์ประกอบที่สำคัญของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ คือ “คณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ”

เมื่อมองย้อนไปถึงก่อนสงครามโลกครั้งที่ 2 ความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศไทย เป็นการเจริญเติบโตตามปกติธรรมดา ที่เป็นไปตามฐานะการเงินการคลัง และตลาดการค้าระหว่างประเทศ มิได้มีแผนเพื่อเป็นกรอบในการพัฒนาแต่ประการใด และเมื่อประเทศไทยได้รับความเสียหายจากสงครามโลกครั้งที่ 2 ซึ่งเป็นผลให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจที่สำคัญ รัฐบาลจึงต้องเข้ามามีบทบาทในการพัฒนาและฟื้นฟูเศรษฐกิจ โดยการจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ (National Economic Council) ขึ้น จึงอาจกล่าวได้ว่า การพัฒนาเศรษฐกิจในประเทศไทยเริ่มต้นขึ้นด้วยการจัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตามพระราชบัญญัติสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2493 โดยมีสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นส่วนราชการที่สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี เป็นผู้ดำเนินการ

สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ มีหน้าที่ให้ความเห็นและคำแนะนำ ตลอดจนข้อชี้แจงแก่รัฐบาล ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความก้าวหน้าทางเศรษฐกิจของประเทศ องค์ประกอบที่สำคัญของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ คือ “คณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ” ซึ่งมีนายกรัฐมนตรีเป็นประธานโดยตำแหน่ง และมีกรรมการที่เป็นผู้มีความรู้ความชำนาญในทางเศรษฐกิจ ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้น หรือถอดถอนตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรี จำนวนไม่เกิน 20 นาย

สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ แบ่งงานออกเป็น 5 สาขา คือ สาขาเศรษฐกิจการเกษตร สาขาเศรษฐกิจการคลัง สาขาเศรษฐกิจการพาณิชย์ สาขาเศรษฐกิจการอุตสาหกรรม และสาขาเศรษฐกิจการคมนาคม โดยแต่ละสาขามีคณะกรรมการดำเนินงาน ซึ่งประธานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นผู้แต่งตั้งขึ้น ทั้งนี้ในการดำเนินงานของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ มีเลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นผู้ควบคุมงานรับผิดชอบขึ้น โดยตรงต่อประธานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

**บทบาทครั้งแรก : ในฐานะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติและกรรมการสาขาเศรษฐกิจ
ของสภาเศรษฐกิจฯ**

**ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เริ่มเข้ามามีบทบาทโดยตรงกับสภาพัฒนา ครั้งแรกในปี พ.ศ. 2495 ใน
ฐานะเป็นกรรมการ สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ในคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุดที่ 3**

ในปี พ.ศ. 2493 ซึ่งเป็นปีที่จัดตั้งสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้รับ
ราชการอยู่ที่กระทรวงการคลัง ดร.เสนาะ อุนากุล อดีตเลขาธิการของสภาพัฒนา ซึ่งได้เข้ารับราชการ
ที่สภาพัฒนา ครั้งแรกเมื่อวันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2503 ในตำแหน่งเศรษฐกรตรี ได้กล่าวถึงบทบาทของ
ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ในช่วงนี้ว่า “เรื่อง ดร.ป๋วย กับสภาพัฒนา ถือได้ว่าเป็นผู้มีบทบาทสำคัญมาก ถึง
ตอนนั้นท่านจะอยู่ที่กระทรวงการคลัง แต่กระทรวงการคลังก็เป็นหลักในการพัฒนาประเทศ ทุกอย่าง
ได้รวมอยู่ที่นั่น”

ในยุคแรกของสภาพัฒนาที่มีชื่อว่า สภาเศรษฐกิจแห่งชาตินี้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เริ่ม
เข้ามามีบทบาทโดยตรงกับสภาพัฒนา เป็นครั้งแรกในปี พ.ศ. 2495 ในฐานะเป็นกรรมการสภาเศรษฐกิจ
แห่งชาติในคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุดที่ 3 ซึ่งพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ได้ทรงพระ
กรุณาโปรดเกล้าฯ ตั้งขึ้น เมื่อวันที่ 28 พฤษภาคม 2495 ตามคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีที่มีจอมพล
ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรี และในเวลานั้น มีนายสุนทร หงส์ลดารมภ์ เป็นเลขาธิการส
ภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งนับเป็นเลขาธิการคนแรกของสภาพัฒนาด้วย โดยคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจ
แห่งชาติชุดที่ 3 เป็นชุดที่ประกอบด้วย ผู้ที่ดำรงตำแหน่งเป็น รัฐมนตรีอยู่ในขณะนั้นเสียส่วนใหญ่
ทั้งนี้ในขณะที่ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้รับแต่งตั้งให้เป็นกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ท่านก็ยังคง
รับราชการอยู่ที่กระทรวงการคลัง

“ความจริงจอมพล ป. พิบูลสงคราม ท่านเมตตาผมอยู่แต่ดั้งเดิม ชะรอยจะเป็นเพราะผมเป็น
เพื่อนกับประสงค์ พิบูลสงคราม บุตรชายของท่าน ครั้งหนึ่งจอมพลขัดเคืองกรรมการสภาเศรษฐกิจ
ทั้งคณะ เพราะเห็นว่าขัดขวางท่าน ท่านเลยเปลี่ยนกรรมการเสียทั้งคณะ เอาคนแก่อย่างท่านสกล เจ้า
คุณหลายท่านออกหมด ที่นี้ตั้งใหม่มีแต่เฉพาะรัฐมนตรี ที่ไม่เป็นรัฐมนตรี ก็มีแต่หม่อมหลวงเดช
สนิทวงศ์ กับผม ผมเองเวลานั้นประชุมก็นั่งอยู่ปลายแถวตามประสาเด็ก รวมอยู่กับคุณศิริ สิริโยธิน
และคุณประมาณ อติเรกสาร และเคยร่วมใจกันคัดค้านรัฐมนตรีอาวุโสหลายครั้งหลายหน” ดร.ป๋วย
ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “เหลียวหลัง แลหน้า” (เขียนในปี พ.ศ. 2519)

(สำเนา)

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่อง ตั้งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ตามที่ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีตั้งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 28 ธันวาคม 2494 นั้น

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา 5 และมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติ สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2493 จึงมีพระบรมราชโองการโปรดเกล้าฯ โดยคำแนะนำของคณะรัฐมนตรีให้กรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เดิมพ้นจากตำแหน่งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ และตั้งให้ผู้มีพระนามและนามต่อไปนี้ดำรงตำแหน่งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติต่อไป คือ

1. พลเอก ศิน ชูณหะวัณ
2. พระเจ้าวรวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์
3. พลอากาศเอก พัน รณนภากาศ ฤทธาคนี
4. พลตรี เภา เพียรเลิศ บริภัณฑ์ยุทธกิจ
5. พลเรือโท หลวงยุทธศาสตร์โกศล
6. นายวรากรบัญชา
7. นายสุกิจ นิมมานเหมินท์
8. พลเรือโท หลวงสุนาวินวิวัฒน์
9. พลอากาศตรี มูณี มหาสันทนะ เวชยันต์รังสฤษฎ์
10. นายพลตำรวจ โท เผ่า ศรียานนท์
11. พลโท สฤษดิ์ ธาระรัชต์
12. พลตรี ประยูร ภมรมนตรี
13. นายเลื่อน พงศ์โสภณ
14. พันเอก ประมาณ อติเรกสาร
15. พันเอก ศิริ สิริโยธิน
16. พลเอก จรูญ รัตนกุล เสรีเริงฤทธิ์
17. หม่อมเจ้าสกลวรรณากร วรวรรณ
18. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์

- 2 -

19. นายเสริม วินิจฉัยกุล
20. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์

ประกาศ ณ วันที่ 28 พฤษภาคม 2495

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

จอมพล ป. พิบูลสงคราม
นายกรัฐมนตรี

สำเนาถูกต้อง

อรัญย์ คัด
ทาน

ดร.ป๋วย ยังได้รับแต่งตั้งจากประธานกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ให้เป็นกรรมการสาขาเศรษฐกิจการคลัง และกรรมการสาขาเศรษฐกิจการอุตสาหกรรม ของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติด้วย

บทบาทของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ครั้งแรกในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ บนเวทีของสภาเศรษฐกิจแห่งชาตินี้ นอกจากจะเป็นบทบาทที่อยู่ในฐานะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติแล้ว ดร.ป๋วย ยังได้รับแต่งตั้งจากประธานกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ให้เป็นกรรมการสาขาเศรษฐกิจการคลัง และกรรมการสาขาเศรษฐกิจการอุตสาหกรรมของสภาเศรษฐกิจแห่งชาติด้วย การดำรงตำแหน่งเหล่านี้ควบคู่กับตำแหน่งเดิมในกระทรวงการคลัง และตำแหน่งรองผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ซึ่งได้รับแต่งตั้งในปี พ.ศ. 2496 นั้น ทำให้ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ อยู่ในฐานะสำคัญที่พร้อมจะให้การสนับสนุนการดำเนินการพัฒนาประเทศในทุก ๆ ด้าน โดยเฉพาะมีผลให้ท่านได้มีบทบาทสำคัญในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจ การเงิน การธนาคาร และการคลังของประเทศ ซึ่งได้ส่งผลให้เศรษฐกิจของประเทศไทยได้รับการฟื้นฟูขึ้นอย่างรวดเร็วในช่วงหลังสงครามโลก ครั้งที่ 2 และทำให้เศรษฐกิจไทยมีรากฐานที่ดี สำหรับการดำเนินการพัฒนาในเวลาต่อมา

กล่าวได้ว่า ความรู้ความสามารถ และความเชี่ยวชาญทางด้านเศรษฐกิจการเงิน และการคลัง ของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ประกอบกับฐานะทางด้านการงานของท่านทำให้ในการประชุมกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติทุกครั้ง ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมาก โดยมักจะได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ชี้แจงเกี่ยวกับสถานการณ์ทางเศรษฐกิจ การเงิน และการคลัง ให้แก่ที่ประชุมทราบอยู่เสมอ ทั้งนี้เพื่อประกอบการพิจารณาของคณะกรรมการ ดังเช่นในการประชุมสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ครั้งที่ 4/2498 เมื่อวันที่ 16 กรกฎาคม 2498 ณ ทำเนียบรัฐบาล ประธานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ก็ได้มอบให้ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เป็นผู้ชี้แจงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและทางการเงินให้ที่ประชุมพิจารณา

“ประธานฯ ได้ให้นายป๋วย อึ้งภากรณ์ ผู้เชี่ยวชาญการคลังชี้แจงสถานการณ์ทางเศรษฐกิจและการเงินให้ที่ประชุมพิจารณา

ผู้เชี่ยวชาญการคลัง ได้ชี้แจงภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจทั่วไป แล้วได้ชี้แจงเน้นให้เห็นว่า สถานะทางการเงินของรัฐบาลรายจ่ายประจำท่วมรายได้เป็นเวลาหลายปีมาแล้ว รัฐบาลต้องอาศัยกู้เงินมาจ่ายตลอดมา ถ้าจะต้องกู้เงินเพื่อใช้จ่ายต่อไป ฐานะทาง การเงินก็จะยิ่งทรุดลง เพื่อแก้ไขภาวะการณ์ทางเศรษฐกิจทั่ว ๆ ไป และในทางการเงินในเบื้องต้นทางรัฐบาลจำเป็นต้องประหยัดไม่เพิ่มรายจ่าย

ประจำขึ้นอีก และต้นทอนรายจ่ายลงให้สมดุลกับรายรับ ในที่สุดที่ประชุมได้มีมติดังนี้

- (1) การทำงานประมาณแผ่นดินให้ถือเป็นหลักการว่า รายจ่ายจะต้องไม่เกินรายรับจริง และให้ตัดทอนรายจ่ายประจำของรัฐบาลลงให้มากที่สุด เพื่อนำเงินไปลงทุนพัฒนาการเศรษฐกิจ ให้กระทรวงการคลังพิจารณาวางหลักการตัดทอนรายจ่าย เสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณาเป็นการด่วน นอกจากนั้นให้พิจารณาปรับปรุงภาษี โดยเฉพาะเพื่อประโยชน์แก่การเศรษฐกิจด้วย
- (2) เพื่อแก้ไขภาวะการคลังทางเศรษฐกิจทั่วไป ให้กระทรวงการคลังควบคุมกิจการของธนาคารพาณิชย์ให้ดำเนินการตามพระราชบัญญัติการธนาคารพาณิชย์ พ.ศ. 2488 โดยเคร่งครัด
- (3) ให้ยกเลิกหลักการอนุมัติให้นำทองคำเข้ามาในราชอาณาจักรและต่อไปไม่อนุมัติให้นำเข้าโดยเด็ดขาด
- (4) การกู้เงินจากต่างประเทศให้ถือเป็นหลักการว่า ต่อไปจะต้องใช้เงินกู้เพื่อประโยชน์แก่พัฒนาการเศรษฐกิจเท่านั้น” จากรายงานการประชุมสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ครั้งที่ 4/2498

ในช่วงที่ ดร.ป๋วย เข้ารับตำแหน่งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นเวลาที่สินค้าออกของไทยอยู่ในภาวะที่ตกต่ำลง ทั้งข้าว ยาง ดีบุก และมีภาวะขาดดุลการค้าและดุลการชำระเงิน ตลอดจนมีเงินสำรองระหว่างประเทศต่ำ ในการแก้ไขภาวะการคลังดังกล่าว ดร.ป๋วย เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้มีการเลิกควบคุมการส่งออก ข้าว ยาง และดีบุก ตลอดจนเลิกควบคุมการสั่งรถยนต์เข้า เลิกการใช้อัตราแลกเปลี่ยนเงินหลายอัตรา และเลิกแบ่งประเภทสินค้าเข้าต่าง ๆ มีการปรับปรุงการคลัง การงบประมาณ การภาษีอากร และการบริหารราชการแผ่นดินให้มีประสิทธิภาพขึ้น มีการสร้างถนน ระบบชลประทาน รถไฟ และท่าเรือ มีการเปิดประตูการค้ากับต่างประเทศ และเข้าเป็นสมาชิกในองค์การระหว่างประเทศต่าง ๆ เช่น ธนาคารโลก และกองทุนการเงินระหว่างประเทศ ซึ่งการดำเนินการดังกล่าวได้ส่งผลให้เศรษฐกิจฟื้นตัวขึ้นอย่างรวดเร็วในระยะต่อมา

“... คนที่มีอายุมาก ๆ คงจำได้ว่า เมื่อเลิกสงครามใหม่ ๆ นั้น เศรษฐกิจ การคลัง การธนาคารของไทยเรายุ่งเหยิงเต็มที่ รัฐบาลได้ตั้งสำนักงานข้าวขึ้นตามความจำเป็นของกาลสมัย โดยการส่งออกอยู่ในกำมือของรัฐบาล ใครจะส่งข้าวออกได้ต้องผ่านสำนักงาน โดยได้รับใบอนุญาต อัตราแลกเปลี่ยนเงินกับต่างประเทศก็มีหลายอัตรา อัตราทางการใช้สำหรับข้าวส่งออกและสินค้าเข้าบางชนิด เช่น

หนังสือ หรือสินค้าที่รัฐบาลสั่งเข้า มีอีกอัตราหนึ่งใช้สำหรับตีบวกส่งออก อีกอัตราหนึ่งสำหรับขายนอกนั้นให้อัตราเสรีในทางตลาด ซึ่งขึ้นลงฮวบฮาบเป็นที่ระส่ำระสาย นอกจากนั้นก็ม้อัตราตลาดมีอีกอัตราหนึ่ง เรื่องนี้ทำให้เศรษฐกิจปั่นป่วนจะวางแผนอะไรก็ยากทั้งทางรัฐบาลและเอกชน และเนื่องด้วยมีความไม่แน่นอนในอัตราแลกเปลี่ยนเงิน การสั่งซื้อสินค้าเข้าจึงเสี่ยงต่อกระแสของอัตรา พ่อค้าจึงต้องคิดเผื่อไว้ ทำให้ชาวของแพงเปล่า ๆ ส่วนการคลังนั้นเล่าก็วุ่นวายเต็มที หลายปีรัฐบาลต้องตั้งงบประมาณรายได้เพียงน้อยกว่ากึ่งหนึ่งของงบประมาณรายจ่าย นอกนั้นต้องกู้เงินจากธนาคารชาติหรือกู้จากต่างประเทศ ตลาดพันธบัตรหรือตัวเงินคลังพูดได้ว่าไม่มี ส่วนบัญชีงบประมาณเล่า ก็ค้างการชำระมาเป็นหลาย ๆ ปี ที่ทำมาแล้วก็ไม่ลงตัว ต้องเคอะกั้นบ้าง ทำให้คาดการณ์ไม่ถูก บางครั้งจะจ่ายเงินเดือนข้าราชการต้องโทรศัพท์ขอกู้เงินธนาคารชาติกันเป็นการด่วน ถนนหนทางเล่าก็เป็นลูกรังทางแคบทั่วราชอาณาจักร

การแก้ไขระบบเศรษฐกิจการธนาคารการคลังเช่นว่านี้ เป็นเรื่องที่เพื่อน ๆ ของผม และผมร่วมมือร่วมใจกันทำระหว่างปี 2495 ตลอดมา และต้องกินเวลาอยู่หลายปี เพื่อน ๆ ที่กล่าวนี้คงจะเอ่ยชื่อไม่หมด แต่ก็มี คุณบุญมา วงษ์สวรรค์ คุณสมหมาย ฮุนตระกูล คุณพิสุทธ์ นิมมานเหมินทร์ คุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร คุณกรองทอง ชุตินา ส่วนมากเป็นคนรุ่นหนุ่มสาวในธนาคารแห่งประเทศไทย และกระทรวงการคลัง

เรื่องสำนักงานข้าวนี้ เมื่อเป็นของรัฐบาล ก็มีการทุจริตและใช้อำนาจเอบอ้างกันได้ง่าย นอกจากทุจริตธรรมดาแล้ว ทางทำเนียบนายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีอื่น ๆ ยังใช้อภิสิทธิ์ให้ใบอนุญาตแก่คนนั้น คนนี้ ซึ่งไม่ใช่พ่อค้า แต่เป็นคนทีว้างเดินหาประโยชน์จากการได้ใบอนุญาตเอาไปขายช่วงให้แก่พ่อค้า เพราะฉะนั้นนักศึกษาและผู้อื่นที่ในสมัยนี้เสนอให้รัฐบาลจัดส่งข้าวเสียเองนั้น จงสำเนียงให้ตีว่าเป็นวิธีที่ไม่ดีนัก ถ้าเรามีเครื่องมือราชการหรือระบบการปกครองยังไม่ดี พวกเราเสนอให้เก็บระบบนี้เสียโดยหันไปใช้ระบบการค้าโดยเสรี ส่วนปัญหาที่ราคาข้าวภายในประเทศต่ำกว่าราคาข้าวในตลาดโลก ถ้าส่งออกเสรีก็จะทำให้ราคาข้าวภายในประเทศสูงฮวบฮาบเกินไปนั้น เราเสนอให้มีการเก็บพรีเมียมข้าวระยะหนึ่ง แล้วค่อย ๆ ลดพรีเมียมลงจนเลิกไป (แต่รัฐบาลยังคงเก็บพรีเมียมอยู่ถึงทุกวันนี้)

เรื่องอัตราแลกเปลี่ยนเงินกับต่างประเทศหลายอัตรานั้น เราเสนอให้รัฐบาลใช้มาตรการอันกล้าหาญ คือ เลิกอัตราทางการ หันมาใช้อัตราตลาดเป็นอัตราทางการและให้มีอัตราเดียว อยากจะเก็บเงินจากผู้ส่งยางและตีบวกออกก็เก็บเป็นภาษีแทนการตีราคาทุนสำรองใหม่เป็นอัตราตลาด ทำให้รัฐบาลมีเงินตราต่างประเทศเหลือพอสำหรับไปตั้งทุนรักษาระดับอัตราแลกเปลี่ยน มีหน้าที่ซื้อขายเงินตราต่าง

ประเทศกับธนาคารพาณิชย์ ทำให้อัตราแลกเปลี่ยนมีเสถียรภาพมากขึ้น และความจริงก็มีเสถียรภาพจริง คือ ไม่สู้จะขยับเขยื้อนเลยตลอดมาร่วม 20 ปี เมื่อราษฎรพอคำนึงในค่าของเงินบาทเทียบกับต่างประเทศ การค้าขายก็ง่ายขึ้น ก็มีความเจริญขึ้น และแทนที่เขาก่อนจะบอกเอาค่าเสียงเรื่องอัตราในราคาสินค้า ราคาสินค้าก็ลดลง เงินสำรองระหว่างประเทศก็ขยายตัวเพิ่มขึ้นมาเป็นลำดับในระยะร่วม 20 ปี จาก 2498

ทางด้านการคลัง การงบประมาณพวกเราร่วมกับ Public Administration Service ของอเมริกา ได้จัดวางรูปการงบประมาณให้เข้าแบบให้มีการพิจารณากันอย่างถูกต้องลักษณะวิชาการ การลงบัญชีงบประมาณก็ถูกต้องตามสมัย สามารถรู้ได้โดยไม่ชักช้าว่าเงินได้ เงินรับ เท่าใด เงินจ่ายเท่าใดในทุกระยะ การลงบัญชีก็รวดเร็ว และตรวจสอบได้ภายในไม่กี่เดือน ทำให้วางนโยบายการงบประมาณได้โดยง่าย สถิติสุดท้ายเราก็ปรับปรุงให้สำเร็จรวดเร็วทันใจ การภาษีอากรนั้น ถ้าจะกล่าวว่าใครช่วยทำให้ดีขึ้น ก็เห็นจะได้แก่ คุณสุนทร หงส์ลดารมภ์ ตอนเป็นรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลัง และคุณบุญมา วงษ์สวรรค์ หนี้สินที่รัฐบาลมีต่อธนาคารพระรุงพะรัง ก็ออกกฎหมายล้างเสีย เริ่มต้นกันใหม่ ตลาดพันธบัตร ตลาดตัวเงินคลัง เมื่อเปิดโอกาสให้อัตราดอกเบี้ยและเรื่องอื่น ๆ มีเสรียิ่งขึ้น ก็เกิดขึ้นได้ จนรัฐบาลบางปีไม่ต้องกู้เงินมากมาย” ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “เหลียวหลัง แล หน้า” (เขียนในปี พ.ศ. 2519)

บทบาทของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ในสภาพัฒน์ครั้งแรกนี้ได้สิ้นสุดลงไปในวันที่ 1 เมษายน 2499

คณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุดที่ 3 ได้ปฏิบัติหน้าที่อยู่จนถึงได้มีการตั้งคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุดที่ 4 ขึ้นใหม่ เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2500 แต่ก่อนหน้านั้น บทบาทของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ในสภาพัฒน์ครั้งแรกนี้ได้สิ้นสุดลงไปตั้งแต่วันที่ 1 เมษายน พ.ศ. 2499 เนื่องจาก ดร.ป๋วย ได้ขอลาออกจากการเป็นกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ กรรมการสภาเศรษฐกิจการคลัง และกรรมการสาขาเศรษฐกิจการอุตสาหกรรม ในคณะกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุดที่ 3 นี้ เพื่อไปปฏิบัติงาน ณ ต่างประเทศตามคำสั่งที่ให้ไปปรับหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเศรษฐกิจการคลังที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษ

“ตอนพุทธศักราช 2498-99 ผมรู้ตัวดีว่าเป็นที่เกลียดชังของผู้ใหญ่ในแผ่นดินทั้งสาม คือจอมพล ป. พิบูลสงคราม จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ และพลเอกเผ่า ศรียานนท์ จึงคิดขยับขยายจะไปเมืองนอกเสียพักหนึ่ง ให้ไม่ต้องทะเลาะกันต่อไป จึงได้ติดต่อกับศาสตราจารย์เฟรเดริก เบนแนม ซึ่งเคยสอนผมมา ให้ช่วยหางานให้ ศาสตราจารย์เบนแนมก็ได้จัดการให้ แต่ความเรื่องนี้รู้ถึงคุณพระบริรักษ์ ยุทธกิจ ท่านก็เห็นใจ แต่ไม่อยากให้ผมออกจากราชการไป จึงส่งผมไปทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลังที่สถานเอกอัครราชทูตที่ลอนดอน และเลยเป็นผู้แทนไทยในคณะมนตรีดีบุกด้วย” ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง เหลียวหลัง แลหน้า (เขียนในปี พ.ศ. 2519)

ครุฑ

ที่ /๒๔๕๕

กระทรวงการคลัง

มีนาคม ๒๕๕๕

เรื่อง ขอลาออกจากกรรมการ

เรียน เลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

ตามที่ทางราชการได้แต่งตั้งให้ข้าพเจ้าเป็นกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ กรรมการสาขาเศรษฐกิจการคลัง กรรมการสาขาเศรษฐกิจอุตสาหกรรม นั้น บัดนี้ ข้าพเจ้าได้รับคำสั่งให้ไปรับราชการ ณ ต่างประเทศเป็นเวลานานปี และกำหนดออกเดินทางต้นเดือนเมษายนนี้ ฉะนั้น ข้าพเจ้าขอลาออกจากการเป็นกรรมการดังกล่าวตั้งแต่วันที่ ๑ เมษายน ๒๕๕๕ เป็นต้นไป

ในโอกาสนี้ ข้าพเจ้าขอแสดงความขอบคุณสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ และข้าราชการสำนักงานเลขาธิการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติทุกท่าน ที่ได้กรุณาให้ความร่วมมือเป็นอย่างดี และในระหว่างที่ข้าพเจ้ารับราชการอยู่ในต่างประเทสนั้น หากมีราชการอย่างใดที่จะให้ข้าพเจ้ากระทำได้เป็นประโยชน์ทั้งในส่วนราชการและส่วนตัวแล้วขอได้โปรดให้ข้าพเจ้าได้ปฏิบัติช่วยเหลือด้วยความสัมพันธ์อันดีเช่นเดิมด้วย

ทั้งนี้ ขอได้โปรดนำความกราบเรียนท่านประธานกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติทราบด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายป๊วย อึ้งภากรณ์)

ผู้เชี่ยวชาญการคลัง

สำนักงานปลัดกระทรวง.

ครูท

ที่ ๓๖๕/๒๔๕๕

สำนักงานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

๒๐ เมษายน ๒๔๕๕

เรื่อง กรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ
เรียน นายป๋วย อึ๊งภากรณ์
สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาประกาศสำนักคณะรัฐมนตรี

ด้วยกรมสารบรรณคณะรัฐมนตรีฝ่ายบริหารแจ้งว่า ได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ท่านพ้นจากตำแหน่งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ และแต่งตั้งให้นายเกษม ศรีพิชัย เป็นกรรมการสืบแทนต่อไปแล้ว ดังสำเนาประกาศสำนักคณะรัฐมนตรีแนบท้ายนี้

จึงเรียนมาเพื่อทราบ และขอขอบคุณที่ท่านได้ร่วมปฏิบัติงานอันเป็นประโยชน์แก่ประเทศเป็นอย่างดีในระหว่างที่ดำรงตำแหน่งกรรมการสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ มา ณ โอกาสนี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

จอมพล

(ป. พิบูลสงคราม)

ประธานสภาเศรษฐกิจแห่งชาติ

... ดร.ป๋วย ก็ได้มีบทบาทสำคัญต่อการริเริ่มให้มีการวางแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งมีผลให้มีการวางแผนและใช้แผนพัฒนาเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้

แม้ในช่วงปี พ.ศ. 2499 - 2501 จะเป็นช่วงที่ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้ปฏิบัติงานอยู่ในต่างประเทศเป็นส่วนใหญ่ และได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการในสภาเศรษฐกิจแห่งชาติไปแล้ว แต่ในช่วงนั้น ดร.ป๋วย ก็ได้มีบทบาทสำคัญต่อการริเริ่มให้ประเทศไทยมีการวางแผนพัฒนาประเทศ ซึ่งมีผลให้ประเทศไทยมีการวางแผนพัฒนาประเทศและใช้แผนพัฒนาเป็นกรอบในการพัฒนาประเทศเรื่อยมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยในปี พ.ศ. 2499 ดร.ป๋วย เป็นผู้ที่หนึ่งที่ได้ให้ความเห็นกับรัฐบาลว่า ประเทศไทยสมควรที่จะดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยจัดทำขึ้นเป็นแผนพัฒนา รวมทั้งควรจะมีการสำรวจภาวะเศรษฐกิจของประเทศเสียก่อน เพื่อให้แผนพัฒนาที่จัดทำขึ้นมีความสอดคล้องกับสภาวะเศรษฐกิจ ซึ่งได้ส่งผลให้รัฐบาลเห็นสมควรที่จะขอความช่วยเหลือจากธนาคารระหว่างประเทศเพื่อการบูรณะและพัฒนา (ธนาคารโลก) เพื่อดำเนินการดังกล่าว ในการนี้ ดร.ป๋วย ยังเป็นผู้ที่มีส่วนสำคัญในการขอความช่วยเหลือจากธนาคารโลกอีกด้วย

ในปี พ.ศ. 2500 ธนาคารโลกโดยการชักนำของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ก็ได้จัดส่งคณะผู้เชี่ยวชาญทางเศรษฐกิจคณะหนึ่งเข้ามายังประเทศไทย ซึ่งประกอบด้วย ศาสตราจารย์ ปอล ที เอลส์เอิธ เป็นหัวหน้าคณะ และบุคคลจากหลายประเทศคือ จากประเทศฝรั่งเศส เยอรมัน อิตาลี นอร์เวย์ สหราชอาณาจักรและสหรัฐอเมริกา ซึ่งเป็นบุคคลที่ธนาคารโลกจ้างมาเป็นพิเศษจากประเทศละ 1 คน รวมทั้งคณะ เป็นจำนวน 7 คน นอกจากนี้ยังมีเจ้าหน้าที่จากธนาคารโลกร่วมด้วยอีก 2 คน เพื่อช่วยสำรวจสถานการณ์เศรษฐกิจการเงินและการคลังของประเทศ และได้ทำการสำรวจอยู่ประมาณหนึ่งปี

คณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลกได้ปฏิบัติงานร่วมกับเจ้าหน้าที่ฝ่ายไทย ซึ่งรัฐบาลได้แต่งตั้งขึ้น 2 คณะ คือ คณะกรรมการร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก (กสช.) ซึ่งมีหน้าที่ดูแลประสานงานและให้ความร่วมมือกับคณะสำรวจเศรษฐกิจของธนาคารโลก และคณะกรรมการบริหาร ก.ส.ช. ซึ่งมีหน้าที่บริหารราชการแทนคณะกรรมการ กสช. โดยเริ่มปฏิบัติงานตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2500 จนถึงเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2501 หลังจากนั้นได้จัดทำรายงานฉบับหนึ่งชื่อว่า **“A Public Development Program for Thailand”** (โครงการพัฒนาการของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย) ซึ่งมีข้อเสนอแนะที่สำคัญต่อการเตรียมงานวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทย โดยรายงานดังกล่าว ได้เสนอให้รัฐบาลดำเนินการพัฒนาเศรษฐกิจในด้านการสาธารณสุข โภชนา การศึกษา และการสังคม ด้วยการจัดทำขึ้นเป็นแผน และให้จัดตั้ง “หน่วยงานวาง

ระดับชาติ” ขึ้นเป็นการถาวร เพื่อควบคุมการดำเนินงาน โดยมอบหมายให้มีหน้าที่ศึกษา ติดตาม วิเคราะห์ วิจัย สถานะการเศรษฐกิจและให้มีหน้าที่จัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้ การดำเนินงานของหน่วยงานวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจระดับชาติให้อยู่ในความรับผิดชอบของเลขาธิการ เพื่อการนี้ได้เสนอให้จัดตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (National Economic Development Board) อันประกอบด้วย นายกรัฐมนตรีเป็นประธาน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงในด้านที่เกี่ยวข้อง ใกล้ชิดกับการพัฒนาเศรษฐกิจ เช่น เกษตรฯ อุตสาหกรรม เศรษฐกิจ และคมนาคม เป็นกรรมการ และให้เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเป็นเลขานุการ ทั้งนี้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้หนึ่งที่ร่วมอยู่ในคณะที่ปรึกษาฝ่ายไทย ที่ร่วมกับคณะผู้แทนธนาคารโลกจัดทำรายงานดังกล่าวนี้

“เหตุผลสำคัญที่ผมตัดสินใจโอนมาอยู่สภาพัฒนา ก็เนื่องมาจาก ดร.จอห์น ลอฟตัส ซึ่งเป็นที่ปรึกษาอยู่กระทรวงการคลังในขณะนั้น และได้ทำงานร่วมกับคณะที่ปรึกษาของไทย ซึ่งประกอบด้วย ม.ล.เดช สนิทวงศ์ เป็นประธาน มี ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ คุณหญิงสุภาพ ยศสุนทร เป็นต้น ได้ร่วมกับคณะผู้แทนธนาคารโลกจัดทำรายงานเกี่ยวกับโครงการพัฒนาการของรัฐบาลสำหรับประเทศไทย (A Public Development Program for Thailand) ซึ่งเป็นเอกสารพื้นฐานในการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับแรก” ดร.เสนาะ อุณาอุล ให้สัมภาษณ์วารสารเศรษฐกิจและสังคม ฉบับเดือนมกราคม - กุมภาพันธ์ 2528

รัฐบาลไทยในสมัยนั้น โดยมีจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ เป็นนายกรัฐมนตรี ได้พิจารณาเห็นชอบกับรายงานของธนาคารโลกดังกล่าว จึงได้ออกพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 มีผลใช้บังคับตั้งแต่วันที่ 5 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 และยกเลิกพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับ พ.ศ. 2493 สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติจึงเปลี่ยนรูปมาเป็นสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ ในปี พ.ศ. 2502 นี้เอง และนี่คือจุดเริ่มต้นในการทำหน้าที่สำคัญของสภาพัฒนด้านการวางแผนพัฒนาของประเทศ โดยมี ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ เป็นผู้หนึ่งที่มีบทบาทสำคัญในจุดเริ่มต้นนี้

“... เรื่องการวางแผนพัฒนาประเทศจำเป็นต้องออกกฎหมายใหม่เป็นเรื่องใหญ่ออกกฎหมายจัดตั้ง
สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งทั้งหมดนี้คนที่อยู่เป็นคนวางแผนในการที่จะจัดระบบการปฏิรูประบบ
การบริหารคนหนึ่ง ก็คือ ดร.ป๋วย” ดร.เสนาะ อุณากรู ได้กล่าวกับผู้เขียน

สรุป :

แม้ว่าบทบาทครั้งแรกของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ในฐานะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่ง
ชาติ บนเวทีของสภาพัฒนยุคแรกนี้ ได้มีเวลาเพียง 3 ปี 10 เดือน และ 10 วัน แต่ท่านก็ได้สร้างผลงาน
ด้านการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศบนเวทีนี้ร่วมกับกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุดที่ 3 ไว้อย่าง
มากมาย จนทำให้เศรษฐกิจของประเทศในเวลานั้น ซึ่งได้รับผลกระทบจากสงครามโลกครั้งที่ 2
สามารถฟื้นฟูลูกขึ้นได้อย่างรวดเร็ว ไม่เพียงเท่านี้ แม้ว่าท่านจะได้พ้นจากการเป็นกรรมการสภาพัฒนาการ
แห่งชาติ ชุดที่ 3 นี้ไปแล้ว ท่านก็ยังได้มีส่วนสำคัญต่อการดำเนินงานของสภาพัฒนในยุคต่อมา โดย
เป็นผู้หนึ่งที่ชักนำให้สภาพัฒนมีการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจจนตราบเท่าทุกวันนี้ และด้วยคุณสมบัติ
ในตัวท่าน และความตั้งใจจริงที่จะทำประโยชน์ให้แก่ประเทศชาติ ท่านก็ได้กลับมามีบทบาทในสภา-
พัฒน์อีกในยุคต่อมา ดังจะได้กล่าวถึงในบทต่อไป

ตอนที่ 2

บทบาทในฐานะเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ :
ในยุคที่เป็น สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

คำนำ :

ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 คณะกรรมการบริหารฯ เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ จะได้มอบหมายและมีหน้าที่กำกับการปฏิบัติงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ซึ่งต่อมาได้มีการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2503 และพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2509 มีองค์ประกอบ 3 ส่วนคือ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

1. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ประกอบด้วย นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน รองนายกรัฐมนตรี เป็นรองประธาน และกรรมการอื่นที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง โดยมีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติอยู่ในตำแหน่งได้คราวละ 3 ปี กรรมการที่พ้นจากตำแหน่งคณะรัฐมนตรีอาจแต่งตั้งให้เป็นกรรมการอีกได้ สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติมีหน้าที่พิจารณาข้อเสนอต่าง ๆ ที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติภายใต้กำกับการของคณะกรรมการบริหารฯ เสนอ และพิจารณาเรื่องเกี่ยวกับการพัฒนาการเศรษฐกิจตามที่คณะรัฐมนตรีมอบหมาย รวมทั้งมีหน้าที่เสนอความเห็นต่อนายกรัฐมนตรีในกิจการที่เกี่ยวกับพัฒนาการเศรษฐกิจที่นายกรัฐมนตรีขอให้พิจารณา

2. คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ประกอบด้วย เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง (ซึ่งต่อมาในปี พ.ศ. 2509 ได้เพิ่มกรรมการบริหารโดยตำแหน่งขึ้นอีกคือ ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ และอธิบดีกรมวิเทศสหการ) และกรรมการอื่นที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้ง ซึ่งอยู่ในตำแหน่ง

ได้คราวละ 6 ปี ในวาระเริ่มแรกเมื่อครบ 3 ปี นับตั้งแต่วันที่คณะกรรมการได้รับแต่งตั้งเข้ารับหน้าที่ให้กรรมการบริหารที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่งด้วยวิธีการจับสลาก ซึ่งกรรมการบริหารที่จับได้สลากรับพ้นจากตำแหน่ง อาจได้รับการแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีให้เป็นกรรมการอีกได้ ทั้งนี้ตามพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คณะกรรมการบริหารเป็นองค์ประกอบหนึ่งที่มีอำนาจหน้าที่ตามที่สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติจะได้อบรมหมาย และมีหน้าที่กำกับการปฏิบัติงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

3. **สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ** เป็นทบวงการเมืองที่มีฐานะเป็นกรม สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี มีเลขานุการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นผู้ควบคุมดูแลการปฏิบัติงานตามหน้าที่ ภายใต้กำกับของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยมีหน้าที่สำคัญได้แก่ การจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติระยะยาวเสนอรัฐบาล และปรับปรุงแผนพัฒนาดังกล่าวนั้นในระหว่างปีงบประมาณของแผน ด้วยการร่วมมือกับกระทรวง ทบวง กรม ตลอดจนทำการพิจารณาโครงการที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคมของกระทรวง ทบวง กรม รวมทั้งงบประมาณของรัฐวิสาหกิจในระหว่างปี และเรื่องอื่นใดที่คณะรัฐมนตรีมอบหมายให้พิจารณา

บทบาทครั้งที่ 2 ในสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ในยุคที่สภาพัฒนมีชื่อเรียกว่า สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาตินี้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้กลับเข้ามามีบทบาทอีกเป็นครั้งที่ 2 โดยได้รับแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติในยุคดังกล่าว รวม 3 ช่วงด้วยกัน คือ ช่วงแรกตั้งแต่วันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 ถึงวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 ช่วงที่สอง ตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509 ถึงวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2514 และช่วงที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 ทั้งนี้การเป็นกรรมการบริหารในช่วงที่สามนี้ ผู้เขียนไม่สามารถค้นพบหลักฐานที่แน่ชัดว่า ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้เข้ารับตำแหน่งและดำรงตำแหน่งอยู่ในช่วงนี้นานเท่าไร

ช่วงแรก จาก 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 ถึง 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 : ในฐานะกรรมการบริหารผู้ทรงคุณวุฒิ ในคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติชุดแรก

หลังจากที่พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 มีผลบังคับใช้ไม่กี่วัน ในวันที่ 24 กรกฎาคม พ.ศ. 2502 พร้อม ๆ กับการแต่งตั้งคณะกรรมการสภาพัฒนาการ

เศรษฐกิจแห่งชาติชุดแรก จอมพล สฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีก็ได้แต่งตั้งคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติชุดแรกขึ้นซึ่งประกอบด้วย กรรมการที่เป็นผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 9 นาย และมีเลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นกรรมการ โดยตำแหน่ง รวมเป็นจำนวน 10 นาย

ในเวลานั้น ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งได้รับการเรียกตัวจากรัฐบาลให้กลับจากการเป็นที่ปรึกษาเศรษฐกิจและการคลังที่สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงลอนดอน และได้เข้ารับหน้าที่ทางราชการในประเทศแล้ว โดยได้เป็นผู้อำนวยการสำนักงานประมาณ และผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ก็ได้รับการแต่งตั้งให้เข้าร่วมอยู่ในคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติชุดแรกนี้ด้วย ซึ่งนับเป็นการกลับมามีบทบาทในสภาพัฒน์ของ ดร.ป๋วย เป็นครั้งที่ 2

“เมื่อจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ทำรัฐประหารสำเร็จ ก็ได้เรียกตัวผมเข้ามาทำงาน คณะรัฐประหารผมเห็นมีผู้หลักผู้ใหญ่ร่วมอยู่เป็นอันมาก เช่น หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ คุณเล็ง ศรีสมวงศ์ คุณทวี บุญยเกตุ คุณพระเวชยันต์ รังสฤษดิ์ เป็นต้น ซึ่งเป็นผู้ที่ผมเคารพนับถือทั้งนั้น จึงได้ตัดสินใจเข้ามาทำงานให้ กล่าวได้ว่างานครั้งนั้น ซึ่งเป็นตอนที่จอมพลสฤษดิ์ตั้งใจทำนุบำรุงบ้านเมืองจริง ๆ เป็นงานที่ผมเองรู้สึกสนุกมือและสนใจมาก ๆ และเข้าใจว่าเป็นราชการที่มีประโยชน์แก่ส่วนรวมจริง ๆ จอมพลสฤษดิ์ ถึงแม้ว่าจะโกรธเคืองผมเมื่อ พ.ศ. 2496 ก็คงจะหายโกรธแล้ว แล้วคงจะเห็นว่า ผมเป็นคนซื่อสัตย์ต่อแผ่นดิน จึงได้ให้ความไว้วางใจในเรื่องตำแหน่งหน้าที่ราชการ” ดร.ป๋วย ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “เหลียวหลัง แลหน้า” (เขียนในปี พ.ศ. 2519)

เมื่อคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ชุดแรกปฏิบัติหน้าที่ผ่านพ้นไป 3 ปี ในวันที่พฤหัสบดีที่ 9 สิงหาคม พ.ศ. 2505 ที่ห้องประชุมสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คณะกรรมการบริหารฯ ชุดนี้ ก็ได้มีการจับสลากกันเพื่อพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง ทั้งนี้เพื่อให้เป็นไปตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 ซึ่งได้กำหนดให้กรรมการบริหารที่คณะรัฐมนตรีแต่งตั้งจะอยู่ในตำแหน่งคราวละหกปี โดยเมื่อครบกำหนด 3 ปี นับแต่วันที่เข้ารับหน้าที่ให้กรรมการบริหารพ้นจากตำแหน่งเป็นจำนวนกึ่งหนึ่ง ด้วยวิธีการจับสลาก ซึ่งผลของการจับสลากในครั้งนี้ปรากฏว่า ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ยังคงอยู่ในตำแหน่งกรรมการบริหารในคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติชุดแรกนี้ ต่อไปอีกจนครบวาระ 6 ปี ในวันที่ 23 กรกฎาคม พ.ศ. 2508

(สำเนา)

แจ้งความสำนักนายกรัฐมนตรี

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

และกรรมการบริหาร

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ และมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้ง

กรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คือ

๑. พลโท กฤษ ภูณณกันต์
๒. พลตรี กฤษณ์ สีวะรา
๓. นายกนกธีร์ ศุภมงคล
๔. พันเอก กัลย์ กุญชร ณ อยุธยา
๕. นายกำแหง พलगูร
๖. นายเกษม ล้าช้า
๗. นายควง อภัยวงศ์
๘. นายจำง รัตนรัต
๙. พลตรี จิตต์ สุนทานนท์
๑๐. พลอากาศเอก เฉลิมเกียรติ วัฒนางกูร
๑๑. พันเอก เฉลิมชัย จารุวัศตร์
๑๒. นายพลตำรวจเอก หลวงชาติตระการโกศล
๑๓. พลเรือเอก หลวงชำนาญอรุณยุทธ
๑๔. หม่อมหลวง ชูชาติ กำภู
๑๕. พันเอก โชติ หิรัญชัยสุทธิ
๑๖. พลเรือตรี ถวัลย์ ธำรงนาวาสวัสดิ์
๑๗. นายบรรเจิด ชลวิจารณ์
๑๘. นายบุญชนะ อัดถากร
๑๙. พลอากาศเอก บุญชู จันทรุเบกษา
๒๐. นายบุญรอด ปิ่นทสันต์
๒๑. นายประยูร กาญจนดุล
๒๒. นายพลตำรวจโท ประเสริฐ รุจิรวงศ์
๒๓. พลตรี ผเชิญ นิมิบุตร
๒๔. นายพร ศรีจามร
๒๕. หลวงยุกตเสวีวิวัฒน์
๒๖. พันเอก หลวงวิจิตรวาทการ
๒๗. นายวิชา เศรษฐบุตร

๒๘. พันเอก วิรัช เพ็ชรโยธิน
๒๙. นายแพทย์ วิกิจ วีรานูวัตติ
๓๐. พลตรี ศิริ สิริโยธิน
๓๑. พระยาศรีวิศาลวงษา
๓๒. นายสศ กุระโรหิต
๓๓. พลเรือเอก สมอง ธนศักดิ์
๓๔. นายสละ ทศานนท์
๓๕. นายสพรั่ง เทพหัสดิน ณ อยุธยา
๓๖. พลโท หลวงสินาดโยธารักษ์
๓๗. นางสุภาพ ยศสุนทร
๓๘. พลเอก สุรจิต จารุเศรษฐ์
๓๙. พลโท สุรใจ พูลทรัพย์
๔๐. หม่อมราชวงศ์ เสนีย์ ปราโมช
๔๑. นายเสริม วินิจฉัยกุล
๔๒. นายพลदानวจเอก ไสว ไสวแสนยากร
๔๓. นายพลตำรวจตรี อรรถสิทธิ์ สิทธิสุนทร
๔๔. พลตรี อัมพร จินตกานนท์
๔๕. นายโอสถ โกศิน

กรรมการบริหาร คือ

๑. หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายทวี บุญยเกตุ
๔. พลอากาศโท มูณี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๕. พลโท จิตติ นาวิเสถียร
๖. นางเล็ง ศรีสมวงศ์
๗. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์
๘. พลเรือตรี ชลี สินธุโสภณ
๙. นายฉลอง ปิงตระกุล

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๒ เป็นต้นไป

แจ้งความ ณ วันที่ ๒๔ กรกฎาคม ๒๕๐๒

(ลงชื่อ) จอมพล ส. ธนะรัชต์

(สฤษฎ์ ธนะรัชต์)

นายกรัฐมนตรี

ช่วงที่ 2 จาก 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509 ถึง 16 สิงหาคม พ.ศ. 2514 : ในฐานะกรรมการบริหารโดยตำแหน่ง

ในปี พ.ศ. 2509 พระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 มีการแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ 3) พ.ศ. 2509 ซึ่งได้บัญญัติให้มีกรรมการบริหารคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการสำนักงานงบประมาณ อธิบดีกรมวิเทศสหการ เลขาธิการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และกรรมการอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้น มีจำนวนไม่เกินสิบเอ็ดคน

ในเวลานั้น ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ซึ่งดำรงตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 ก็ได้กลับเข้ามาเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ อีกเป็นช่วงที่ 2 ในฐานะตำแหน่งผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีผลตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509 ซึ่งการเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ในช่วงนี้ได้สิ้นสุดลงเมื่อ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้ลาออกจากการเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เมื่อวันที่ 16 สิงหาคม พ.ศ. 2514

(สำเนา)

ประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี
เรื่อง แต่งตั้งกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ แก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๕ บัญญัติให้มิ
กรรมการบริหารคณะหนึ่ง ประกอบด้วย ผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ อธิบดี
กรมวิเทศสหการ เลขาธิการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และกรรมการอื่นซึ่งคณะรัฐมนตรีจะได้แต่งตั้งขึ้นมี
จำนวนไม่เกินสิบเอ็ดคน

คณะรัฐมนตรีจึงได้มีมติแต่งตั้งกรรมการอื่น ดังต่อไปนี้ คือ

๑. หม่อมหลวง เดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. นายทวี บุญยเกตุ
๔. พลอากาศโท มณี มหาสันทนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๕. พลเอก จิตติ นาวิเสถียร
๖. นายเล็ง ศรีสมวงศ์
๗. พลเรือตรี ชลี สิ้นธุโสภณ
๘. นายเรณู สุวรรณสิทธิ์
๙. นายชำนาญ ญวบูรณ์

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ เป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕

(ลงนาม)

จอมพล ถ. กิตติขจร
นายกรัฐมนตรี

สำเนาถูกต้อง

เขียน/คัด.

/ทาน

ช่วงที่ 3 จาก 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 ถึง - : ในฐานะกรรมการบริหารผู้ทรงคุณวุฒิ

จากคำสั่งกองบัญชาการคณะปฏิวัติที่ 80/2515 เรื่อง แต่งตั้งกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งมี จอมพล ถนอม กิตติขจร หัวหน้าคณะปฏิวัติ เป็นผู้ลงนามแต่งตั้งนั้นแสดงว่า ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้กลับมาเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ อีกเป็นช่วงที่ 3 ตั้งแต่วันที่ 16 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2515 ทั้งนี้ในการแต่งตั้งครั้งนี้ ผู้เขียนไม่แน่ใจว่า ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้เข้ารับตำแหน่งในช่วงที่ 3 นี้หรือไม่ เนื่องจากไม่สามารถค้นพบหลักฐานที่แน่ชัดว่า ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้เข้ารับตำแหน่งและดำรงตำแหน่งอยู่ในช่วงนี้นานเท่าไร รวมทั้งไม่มีผู้ที่สามารถให้การยืนยันได้ ประกอบกับบทความต่าง ๆ ที่เขียนเกี่ยวกับชีวิตการทำงานของ ดร.ป๋วย ล้วนชี้ว่า ในช่วงที่มีการแต่งตั้ง ดร.ป๋วย เป็นกรรมการบริหาร ช่วงที่ 3 นี้ ดร.ป๋วย ได้อยู่ในต่างประเทศโดยไปอยู่ตั้งแต่ลาออกจากการเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย และได้อยู่ในต่างประเทศจนถึงเหตุการณ์ทางการเมืองที่เกิดขึ้นในประเทศไทย เมื่อวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้ผ่านพ้นไป หลังจากนั้นจึงได้กลับประเทศไทย

“... ในเดือนสิงหาคม 2514 ไปเป็นอาจารย์พิเศษที่มหาวิทยาลัยเคมบริดจ์ เข้าใจว่าครั้งแรกจะไปอยู่ปีเดียว เพื่อใช้เป็นโอกาสในการศึกษาค้นคว้า และดูงานด้านการศึกษาที่เขาตั้งใจจะพัฒนาในเมืองไทย แต่สถานการณ์ทางการเมือง ทำให้เขาต้องอยู่ต่อจนถึงหลังการเปลี่ยนแปลงทางการเมือง 14 ตุลาคม 2516 แล้วจึงได้กลับประเทศ” วิทยากร เชียงกูล เขียนไว้ในบทความเรื่อง “บทบาทและความคิด ป๋วย อึ๊งภากรณ์”

(สำเนา)

คำสั่งกองบัญชาการคณะปฏิวัติ

ที่ ๘๐/๒๕๑๕

เรื่อง แต่งตั้งกรรมการบริหาร สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ตามที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติให้แต่งตั้งกรรมการบริหาร สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ นั้น

บัดนี้ หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์ นายพจน์ สารสิน และพลอากาศโท มูณี มหาสันตนะ เวชยันตรังสฤษฎ์ กรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้ดำรงตำแหน่งมาครบ ๖ ปี และได้พ้นจากตำแหน่งกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ตามความในมาตรา ๑๕ วรรคแรก แห่งพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) พ.ศ. ๒๕๐๕ แล้ว ประกอบกับ หม่อมหลวงชูชาติ กำภู และนายทวี บุญยเกตุ ได้ถึงแก่อนิจกรรม และ นายฉลอง บึงตระกุล ได้ขอลาออกจากตำแหน่งกรรมการบริหาร สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๑๘ แห่งพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๒ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมพระราชบัญญัติสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ (ฉบับที่ ๓) สภาบริหารคณะปฏิวัติ ผู้ใช้อำนาจของคณะรัฐมนตรี จึงได้มีมติให้แต่งตั้งผู้มีนามต่อไปนี้ เป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ คือ

๑. หม่อมหลวงเดช สนิทวงศ์
๒. นายพจน์ สารสิน
๓. พลอากาศโท มูณี มหาสันตนะ เวชยันตรังสฤษฎ์
๔. นายป๋วย อึ๊งภากรณ์
๕. นายประสิทธิ์ กาญจนวัฒน์
๖. นายชาญไชย ลีถาวร

ทั้งนี้ ตั้งแต่วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕ เป็นต้นไป

สั่ง ณ วันที่ ๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๕

(ลงนาม)

จอมพล ถ. กิตติขจร

(ถนอม กิตติขจร)

หัวหน้าคณะปฏิวัติ

บทบาทในฐานะกรรมการบริหารฯ : ทั้ง 3 ช่วง

**กรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ แทบไม่มีวันหยุดประชุมเลย เพราะมีเรื่อง
ต้องให้พิจารณากันอยู่ตลอดเวลา**

เนื่องจากในขณะที่ ดร.ป๋วย เป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
อยู่นั้น กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติที่ได้รับการแต่งตั้งขึ้น มีจำนวนกรรมการซึ่งประกอบ
ด้วย ผู้ที่อยู่ในอาชีพต่าง ๆ กัน จำนวนมาก ในทางปฏิบัติจึงมีการประชุมกันเพียงเดือนละครั้ง งาน
ด้านนโยบายส่วนใหญ่จึงตกเป็นหน้าที่ของคณะกรรมการบริหาร โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2502 ซึ่งเป็นปี
แรกของการเริ่มต้นการจัดทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับแรก สำนักงานสภา
พัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้ประสบกับปัญหาเรื่องการจัดทำแผนฯ หลายประการ ทั้งนี้
เพราะเจ้าหน้าที่ทางวิชาการขณะนั้นยังมีจำนวนน้อย นอกจากนี้ คณะรัฐมนตรีและกระทรวง ทบวง
กรม ได้ส่งเรื่องที่เกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจทั่ว ๆ ไปมาให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติพิจารณา
เป็นจำนวนมาก รวมทั้งในขณะนั้นก็มีขีดจำกัดที่สำคัญคือ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
และผู้ดำเนินงานตามแผนพัฒนาฯ อันได้แก่ กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ ยังไม่เคยมีประสบการณ์มา
ก่อน จึงทำให้คณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ต้องใช้เวลาและความคิดอ่านในการ
พิจารณาเรื่องต่าง ๆ โดยคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ จะมีการประชุมเพื่อ
พิจารณาเรื่องต่าง ๆ เป็นประจำทุกวันจันทร์ของสัปดาห์ นับตั้งแต่ได้มีประชุมคณะกรรมการบริหาร
เป็นครั้งแรก เมื่อวันที่ 17 สิงหาคม 2502 เป็นต้นมา และในบางสัปดาห์ที่มีเรื่องต้องพิจารณาเป็น
พิเศษก็ได้มีการประชุมเพิ่มขึ้นในวันอื่นระหว่างสัปดาห์ด้วย

ทั้งนี้ในปีหนึ่ง ๆ อาจกล่าวได้ตามความเป็นจริงว่า กรรมการบริหารสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจแห่งชาติ แทบไม่มีวันหยุดประชุมเลย เพราะมีเรื่องที่ต้องประชุมพิจารณากันอยู่ตลอดเวลา
ดังจะเห็นได้จากรายงานของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เกี่ยวกับผลการดำเนินงานใน
รอบ 3 ปีแรก ของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติชุดแรก ซึ่งมี ดร.ป๋วย ร่วมอยู่
ในฐานะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ และผลการดำเนินงานของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจแห่งชาติชุดถัดมา ซึ่งมี ดร.ป๋วย ร่วมอยู่ในฐานะกรรมการโดยตำแหน่งของผู้ว่าการธนาคาร
แห่งประเทศไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มีภารกิจใน
การพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติมากมาย

งานของคณะกรรมการบริหารฯ ในรอบ 3 ปีแรก
(ระหว่าง ๑๓ สิงหาคม ๒๕๐๒ ถึง ๕ สิงหาคม ๒๕๐๕)

งานของคณะกรรมการบริหารฯ ได้ดำเนินไปโดยรวมและประสานกับสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นผู้เตรียมเอกสารในทางวิชาการ เรื่องต่าง ๆ เสนอให้คณะกรรมการบริหารฯ พิจารณา แล้วสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติปฏิบัติการต่าง ๆ ตามมติคณะกรรมการบริหารฯ คณะกรรมการบริหารฯ ประชุมพิจารณาเรื่องต่าง ๆ ตามปกติทุกวันจันทร์แห่งสัปดาห์ หากมีราชการด่วน ก็เรียกประชุมในระหว่างสัปดาห์ด้วย โดยเฉพาะประธานกรรมการบริหารฯ มาปฏิบัติงานเป็นประจำ ที่สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติเต็มเวลาราชการ ในรอบ ๓ ปีแรกที่กำลังจะสิ้นสุดในวันที่ ๑๖ สิงหาคม สกนี้ คณะกรรมการบริหารฯ ได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ เสร็จสิ้นไป ๔๔๓ เรื่อง ซึ่งพอสรุปเฉพาะเรื่องที่สำคัญ ๆ ได้ คือ การทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ระหว่างระยะเวลา พ.ศ. ๒๕๐๔ ถึง พ.ศ. ๒๕๐๖ และถึง พ.ศ. ๒๕๐๕ การปรับปรุงจุดหมายของโครงการพัฒนาการเศรษฐกิจประจำปีงบประมาณ ๒๕๐๕ และประจำปีงบประมาณ ๒๕๐๖ ขณะนี้ กำลังเตรียมการปรับปรุงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๐๗ - ๒๕๐๘ การพิจารณาเรื่องสถาบันเครดิตการเกษตร การพิจารณาโครงการบูรณะและก่อสร้างทางหลวงแผ่นดิน พ.ศ. ๒๕๐๖ - ๒๕๑๓ พิจารณาการสร้างสนามบินพลเรือน พิจารณาร่างพระราชบัญญัติน้ำตาลทราย พ.ศ. ๒๕๐๔ และโครงการจัดตั้งสถาบันน้ำตาลทราย ร่างพระราชบัญญัติกันและผู้นำของกระทรวงเกษตร เหล่านี้ เป็นต้น

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

๕ สิงหาคม ๒๕๐๕

งานของคณะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
ระหว่างวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๐๕ ถึง ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

ในรอบ ๓ ปี ที่กำลังจะสิ้นสุดลงในวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒ คณะกรรมการบริหารฯ ได้พิจารณาเรื่องต่าง ๆ เสร็จสิ้นไปรวมทั้งสิ้น ๒๔๘ เรื่อง ซึ่งพอสรุปเฉพาะเรื่องที่สำคัญ ๆ ได้ คือ การทำแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๒ พ.ศ. ๒๕๑๐ - ๒๕๑๔ การปรับปรุงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติประจำปี ๒๕๑๑ และ ๒๕๑๒ โครงการจัดให้มีน้ำสะอาดในชนบททั่วพระราชอาณาจักร โครงการก่อสร้างปรับปรุงระบบผลิตและจำหน่ายในเขตภาคใต้ตอนล่าง โครงการจัดตั้งพาณิชย์นาวี การจัดตั้งศูนย์ฝึกอบรมเพื่อยกระดับความสามารถและมีมือคนงาน และเจ้าหน้าที่ในขบวนการผลิตทางอุตสาหกรรม การปรับปรุงท่าเรือกรุงเทพ และการสร้างท่าเรือน้ำลึก การจัดตั้งประปานครหลวง ร่างพระราชบัญญัติศูนย์ส่งเสริมน้ำตาลทราย พ.ศ. โครงการสื่อสารโทรคมนาคมด้วยระบบดาวเทียม โครงการอาคารสงเคราะห์ โครงการก่อสร้างเขื่อนเอนกประสงค์ ลำโดมน้อย จังหวัดอุบลราชธานี โครงการเพิ่มการผลิตและจำหน่ายน้ำประปาในเขตเทศบาลกรุงเทพฯ ชนบุรี นนทบุรี และสมุทรปราการ โครงการสร้างไซโลโรงสีและนางข้าวสารธนะ โครงการสร้างสะพานข้ามแม่น้ำเจ้าพระยา ณ บริเวณท่าช้างวังหน้า โครงการทางหลวงชนบท นโยบายอุตสาหกรรมกระสอบป่าน โครงการจัดตั้งเขตอุตสาหกรรมบางชัน โครงการสนามบินพาณิชย์แห่งที่สองเหล่านี้เป็นต้น.

สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๑๒

นอกจากนี้ ผู้เขียนยังได้รับการบอกเล่าจากผู้หลักผู้ใหญ่ที่เคยปฏิบัติงานใกล้ชิดกับ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เกี่ยวกับการทำงานของกรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และ บทบาทของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ในกรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ดังนี้

“คณะกรรมการชุดนี้ ประกอบด้วย คนที่เรียกว่า ใจซื่อมือสะอาด มีความสามารถ มีชื่อเสียงเป็นที่ยอมรับ อย่างคุณทวี บุญยะเกตุ คุณเล้ง ศรีสมวงศ์ คุณชลิ สินธุโสภณ... คงนึก ออกนะว่า ทำไมถึงประกอบไปด้วยคนประเภทนี้ ก็เพราะ ดร.ป๋วย ถึงแม้ท่านจะเป็นกรรมการท่าน หนึ่ง แต่ท่านได้มีบทบาทในการเชื่อเชิญท่านที่มีชื่อเสียง ใจซื่อมือสะอาด มีความรู้ความสามารถ และมีประสบการณ์ให้เข้ามารวมกันอยู่ในกรมการบริหาร ทำให้ฐานะกรมการบริหารเป็นที่เกรงใจของ รัฐบาล ตอนนั้นรัฐบาลสฤษดิ์ ให้ความสำคัญแรงใจเป็นผู้ไปเชิญท่านเหล่านี้ก็กลับมาจากต่างประเทศด้วย เพราะฉะนั้นเราก็โชคดีที่ท่านเหล่านี้ก็กลับมาอยู่ ซึ่งทั้งหมดก็เนื่องจาก ดร.ป๋วย...ท่านไม่ใช่เป็นกรมการ บริหารเพียงตำแหน่งเดียว แต่ท่านเป็นผู้เชี่ยวชาญการคลัง เป็นท่านผู้อำนวยการสำนักงบประมาณ ความเป็นผู้นำในความคิดของท่านในกรณีต่าง ๆ รวมเข้ากันแล้ว ทางต่างประเทศก็ยอมรับแล้วก็มีงุมมาที่ ท่าน บทบาทที่ท่านทำในอดีตและความสามารถเฉพาะตัวของท่านยอดเยี่ยมเป็นพิเศษ จนทำให้มีฐานะ มีบารมีเกิดขึ้น ในช่วงนั้นก็ทำให้สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งมีคณะกรรมการบริหารได้รับการ BACK UP จากต่างประเทศ อันมีผลสำคัญมากต่อประเทศไทยในระบอบนั้น ซึ่งเรามีความจำเป็นที่ จะต้องหาเงินมาช่วยลงทุน เพราะเงินออมในประเทศเรามีน้อย ในช่วงนั้นในแง่ต่าง ๆ ดร.ป๋วย มี บทบาทมาก

... ในการจัดตั้งสำนักงาน ท่านก็มีส่วนในการรวมคนเข้ามาอยู่ในสภาพพัฒนาการ เศรษฐกิจแห่งชาติ สำหรับผมตอนนั้นกำลังทำ ดร.อยู่ที่โคลัมเบีย ท่านก็ติดต่อไป บอกว่า อยากจะให้ ผมย้ายจากกรมบัญชีกลาง มาอยู่ที่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ผมก็บอกว่าไม่ขัดข้อง ทั้งหมดนี้ก็เป็นเรื่องของการระดมและวางตัวคน ทำให้ในยุคนั้นได้คนที่มีการศึกษาพื้นฐานทางด้านเศรษฐศาสตร์ มาอยู่ที่สภาพพัฒนาการ รวมทั้งคนที่ไม่อยู่ในประเทศไทยก็ได้มาอยู่ด้วย

... ในการประชุมกรมการบริหารแต่ละครั้ง ดาราเด่นก็คือ ดร.ป๋วย นอกจากท่านจะ ได้ใช้พื้นฐานทางด้านความรู้ ความชำนาญต่าง ๆ แล้ว ท่านยังมีอารมณ์ขัน แล้วที่เก่งอีกอย่างหนึ่งก็คือ ความสามารถในการสรุปประเด็น เพราะฉะนั้นในการพิจารณาหารือต่าง ๆ ในกรมการบริหาร ในที่สุดแล้วต้องคอยฟัง ดร.ป๋วย โดย ดร.ป๋วย จะสรุปประเด็นมติให้ ก็นับว่าในการปฏิบัติงานของ คณะกรรมการบริหาร คุณป๋วยมีบทบาทมาก

... บทบาทของ ดร.ป๋วย จึงมีมากทีเดียว และตลอดเวลาที่ทำงานอยู่ในกรมการ
บริหาร มีการพิจารณา การจัดระบบงาน การวางแผน มีการดูแลเอาใจใส่ ทำให้โครงการต่าง ๆ
ดำเนินไปได้ดี ซึ่งเป็นบทบาทส่วนหนึ่งที่ ดร.ป๋วย มีต่อการพัฒนาประเทศผ่านสภาพัฒน์” ดร.เสนาะ
อุณากุล อดีตเลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เป็นผู้กล่าว

“ตอนนั้นอาจารย์ป๋วย เป็นกรมการบริหรของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ
ดิฉันก็เป็นเจ้าหน้าที่ชั้นผู้น้อย ก็ได้มีโอกาสเข้าฟังการประชุมที่อาจารย์ร่วมอยู่ด้วย ก็มีความประทับใจ
คือ ในยุคนั้นกล่าวได้ว่า ท่านผู้ใหญ่ที่เป็นกรมการบริหรแต่ละท่าน หลายท่านล้วนเป็นผู้ใหญ่ที่น่า
เคารพนับถืออย่างมาก เรียกว่าเป็นข้าราชการที่รับราชการด้วยความมีเกียรติอย่างยิ่ง แล้วก็เรียกได้ว่า
เป็นต้นแบบของเยี่ยงอย่างที่ดีของข้าราชการ ในเรื่องของการอุทิศตนและการเสียสละ มีทั้งความรู้
และประสบการณ์ ก็คิดว่าทำให้เป็นตัวอย่างกับคนรุ่นหลังเยอะมากในช่วงต่อ ๆ มา ...บทบาทของ
อาจารย์ป๋วยที่อยู่ในกรมการบริหรฯ จะเห็นได้ว่าท่านแทบจะเป็นกรมการหลักโดยตลอดเลย และ
จะเห็นภาพที่ชัดเจนมากเกี่ยวกับความเมตตาของอาจารย์ที่มีให้กับผู้น้อย สมมติว่าท่านที่เป็นผู้ใหญ่ใน
ระดับเดียวกันเสนอความคิดหรืออะไรที่ไม่ชอบมาพากล อาจารย์จะตรงไปตรงมาเลยที่จะพูดจา แต่ถ้า
หากเป็นข้าราชการชั้นผู้น้อย อาจารย์จะเมตตา คือคล้าย ๆ กับว่า รู้ว่าเขาต้องการ การเรียนรู้อะไรต่าง ๆ
อาจารย์จะเมตตาสูง โดยจะชี้แนะหรือสอนไปในตัวที่จะทำให้การวิเคราะห์มีคุณภาพขึ้น” คุณศรีสว่าง
พิ้ววงศ์แพทย์ ปัจจุบันดำรงตำแหน่งเป็นประธานคณะกรรมการประสานงานองค์กรพัฒนาเอกชน เป็นผู้กล่าว

“ผู้ใหญ่เหล่านี้เป็นกันเองจริง ๆ ชุดที่เป็นกรมการบริหร โดยเฉพาะชุดแรกในสมัย
รัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ เขาทำงานกันจริง ๆ ... กรมการแต่ละท่าน ท่านชำนาญคนละทาง สำหรับอา
จารย์ป๋วย สมัยที่ท่านร่วมเป็นกรมการบริหร ท่านไม่เคยขาดการประชุม ท่านมาทุกครั้ง ท่านมีความ
ซื่อสัตย์ต่อการทำงาน มีความจริงใจต่องาน ถ้าหากว่าคุณธรรม 2 ประการนี้ ผู้ใหญ่ไม่มี ผมไม่เชื่อว่า
ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าได้ถึงขนาดนี้” คุณสุทธิ ตันศรีสุข ข้าราชการบำนาญของ สภาพัฒน์ ซึ่งได้
เข้าทำงานที่สภาเศรษฐกิจแห่งชาติ ในส่วนของกองการประชุมของกรมการบริหร ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2494 เป็นผู้
กล่าว

**คณะกรรมการบริหรฯ ได้ใช้เวลาและความคิดอ่านในการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่
1 เป็นอันมาก**

สำหรับการเตรียมงานวางแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เพื่อเสนอให้สภาพัฒนาการ
เศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีต่อไปนั้น คณะกรรมการบริหรฯ ซึ่งมี ดร.ป๋วย ร่วมอยู่ด้วย ได้

ใช้เวลาและความคิดอ่านในการพิจารณาจัดทำแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 1 เป็นอันมาก และในการนี้คณะกรรมการบริหารฯ ได้กำหนดขั้นตอนไว้ 2 ขั้นตอนด้วยกันคือ

ขั้นที่หนึ่ง กำหนดจุดหมายและนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ ซึ่งสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นผู้ศึกษาและเสนอให้คณะกรรมการบริหารพิจารณา เสนอต่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรีพิจารณาไว้เป็นแนวทางการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศต่อไป

ขั้นที่สอง กำหนดโครงการที่กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ จะดำเนินการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายและนโยบายตามขั้นที่หนึ่ง ซึ่งเรื่องนี้กระทรวง ทบวง กรมต่าง ๆ เป็นผู้จัดทำเสนอให้สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พิจารณารวบรวมเสนอคณะกรรมการบริหารฯ เช่นเดียวกับขั้นตอนที่หนึ่ง โดยสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นผู้กำหนดแบบฟอร์มและให้คำชี้แจง

จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรี ในขณะนั้นได้มีหนังสือถึงประธานกรรมการบริหารเพื่อขอขอบคุณคณะกรรมการบริหารที่ได้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้า

คณะกรรมการบริหารฯ ได้เสนอแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ที่ได้จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ต่อสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และคณะรัฐมนตรี ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้มีมติอนุมัติ และต่อมาได้มีพระบรมราชโองการประกาศให้ใช้แผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม 2503 ซึ่งแผนฯ ฉบับแรกนี้เป็นแผนฯ ที่ใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศช่วงระยะเวลา 6 ปี โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ระยะแรกเริ่มตั้งแต่ปีงบประมาณ 2504 ถึงปีงบประมาณ 2506 และระยะที่สองเริ่มปีงบประมาณ 2507 ถึงปีงบประมาณ 2509 และเมื่อหน่วยงานปฏิบัติได้นำแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ไปปฏิบัติก็ได้ส่งผลให้มีการจัดงบประมาณแผ่นดินให้เป็นไปตามเป้าหมาย และติดต่อสืบเนื่องกัน จนโครงการพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจของประเทศได้สัมฤทธิ์ผลเป็นอันมากประการ โดยได้มีการสร้างเขื่อนชลประทานใหญ่ ๆ หลายแห่ง ได้แก่ เขื่อนภูมิพล เขื่อนอุบลรัตน์ เป็นต้น นอกจากนั้นโครงการสร้างถนนเชื่อมโยงติดต่อทั่วประเทศได้เริ่มขึ้นในแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 นี้ จึงกล่าวได้ว่า การดำเนินงานตามแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ได้ส่งผลที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศชาติ ในการทำให้ จอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้นได้มีหนังสือถึงประธานกรรมการบริหาร เพื่อขอขอบคุณคณะกรรมการบริหารฯ ที่ได้มีส่วนอย่างสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าดังกล่าว

ครุฑ

สำนักนายกรัฐมนตรี

๑๕ กรกฎาคม ๒๕๐๖

เรียน ประธานกรรมการบริหาร สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

๑. หนังสือลงวันที่ ๑๑ กรกฎาคม ๒๕๐๖ เรื่องขอปรับปรุงสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจ
แห่งชาตินั้น ผมได้รับแล้วด้วยความขอบพระคุณยิ่ง

ในการก่อตั้งสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติขึ้นนั้น ผมได้เล็งเห็นความสำคัญของคณะกรรมการบริหารของสภา เพราะจะเป็นผู้ควบคุมให้กิจการของสภา ดำเนินไปด้วยดี ด้วยเหตุนี้ จึงได้เลือกเฟ้นผู้ที่มีคุณวุฒิจริง ๆ เป็นกรรมการ กับขอให้ คุณหลวง เข้าดำรงตำแหน่งเป็นประธานของคณะกรรมการนี้ด้วย

๒. งานของสภาพัฒนาฯ ภายในการควบคุมของคณะกรรมการบริหาร ได้ผ่านไปด้วยดี ทำให้ผมมีความภูมิใจเป็นอันมาก ที่โครงการเศรษฐกิจระยะ ๓ ปีแรก ได้บรรลุผลเป็นที่น่าพึงพอใจ

ที่คุณหลวงและกรรมการบริหารได้ใช้ความระมัดระวังเอาใจใส่ ควบคุมกิจการของสภาพัฒนาฯ ตลอดจนงานมีความสำเร็จขั้นหนึ่งแล้ว นับว่าได้มีส่วนอันสำคัญในการพัฒนาประเทศให้ก้าวหน้าไปในทางที่ถูกที่ควร ในนามของพระองค์และในนามของรัฐบาล ผมขอแสดงความขอบคุณเป็นที่สุด

๓. ข้อเสนอที่จะปรับปรุงสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นนั้น ผมเห็นพ้องด้วยทุกประการ และจะได้ดำเนินการไปตามที่เสนอมา ผมมีความดีใจมากที่คุณหลวงและกรรมการบริหาร ได้กรุณาแสดงความเห็นมาในเรื่องนี้ ขออย่าได้ถือว่าเป็นการรบกวนแต่ประการใด ตรงกันข้าม ผมมองไปในแง่ที่ให้ความร่วมมือแก่ผมอย่างใกล้ชิดและจริงจัง เป็นการแสดงไมตรีจิตร์ในส่วนตัวผมเอง และแสดงความห่วงใยในอนาคตของประเทศชาติที่รักของเรา.

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

จอมพล

(สฤษดิ์ ธนะรัชต์)

นายกรัฐมนตรี

บทบาทของ ดร.ป๋วย ในกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ นอกจากการพิจารณาเรื่องทั่วไป และการวางแผนพัฒนาประเทศแล้ว ดร.ป๋วย ยังเป็นผู้ริเริ่มให้มีการพิจารณาความเหมาะสมในการก่อหนี้เงินกู้จากต่างประเทศด้วย

ในเวลาที่กรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจชุดแรก เข้าปฏิบัติหน้าที่เป็นระยะที่การพัฒนาประเทศมีการก่อหนี้เงินกู้จากต่างประเทศเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งการกู้เงินจากต่างประเทศย่อมจะก่อให้เกิดภาระในการใช้คืนเงินกู้และดอกเบี้ยคืนในอนาคต บทบาทของ ดร.ป๋วย ในกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ นอกจากการพิจารณาเรื่องทั่ว ๆ ไป และการวางแผนพัฒนาประเทศแล้ว ดร.ป๋วย ยังเป็นผู้ริเริ่มให้มีการพิจารณาความเหมาะสมในการก่อหนี้เงินกู้จากต่างประเทศด้วย ซึ่งส่งผลให้มีการวางหลักเกณฑ์และวิธีปฏิบัติเกี่ยวกับการก่อหนี้กับต่างประเทศไว้อย่างรัดกุม มาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 โดยได้มีการประกาศใช้ระเบียบการก่อหนี้กับต่างประเทศเพื่อเป็นกรอบในการก่อหนี้ของส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจต่าง ๆ

อย่างไรก็ดี โครงการที่จะขอกู้เงินจากต่างประเทศ ถึงแม้จะได้รับการพิจารณาแล้วว่ามี ความเหมาะสมในทางเศรษฐกิจโดยให้ผลตอบแทนสูง เมื่อเทียบกับการลงทุนก็ตาม แต่การเงินของประเทศในขณะใดขณะหนึ่งอาจไม่อยู่ในภาวะที่จะก่อหนี้กับต่างประเทศเพิ่มเติมโดยไม่กระทบกระเทือนเสถียรภาพทางการเงินของประเทศก็เป็นได้ ดังนั้นต่อมาในปี พ.ศ. 2507 เมื่อมีการปรับปรุงแก้ไขเพิ่มเติมระเบียบการก่อหนี้กับต่างประเทศโดยให้ครอบคลุมถึงการก่อหนี้ของส่วนราชการ รัฐวิสาหกิจ และองค์การบริหารส่วนท้องถิ่นทุกประเภทให้รวมถึงการเช่าซื้อสิ่งของหรือบริการด้วยการผ่อนชำระจากต่างประเทศ ทั้งที่ขอกู้หรือชำระหนี้เป็นเงินบาทหรือเงินตราต่างประเทศทุกสกุลนั้น คณะรัฐมนตรีก็ได้แต่งตั้งคณะกรรมการขึ้นคณะหนึ่งเรียกว่า คณะอนุกรรมการพิจารณาการก่อหนี้กับต่างประเทศ (อ.พ.น.) โดยให้เป็นอนุกรรมการของคณะกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และให้ประธานกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นประธานคณะอนุกรรมการ เลขาธิการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และอธิบดีกรมวิเทศสหการเป็นอนุกรรมการ โดยตำแหน่ง นอกจากนี้คณะอนุกรรมการอื่น ๆ ประกอบด้วย ผู้แทนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพิจารณาการก่อหนี้กับต่างประเทศอย่างใกล้ชิด คือ กระทรวงการคลัง กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงบประมาณ ธนาคารแห่งประเทศไทย กรมอัยการ และมีผู้แทนสำนักงานสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ทำหน้าที่เป็นอนุกรรมการและเลขานุการ ทั้งนี้เพื่อพิจารณาการก่อหนี้กับต่างประเทศและเสนอความเห็นแก่คณะกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เกี่ยวกับการก่อหนี้กับต่างประเทศ รวมทั้ง Supplier Credit ของหน่วยราชการ องค์การของรัฐ และรัฐวิสาหกิจ ในกรณีที่รัฐบาลเป็นผู้กู้หรือผู้ค้ำประกันหนี้

อ.พ.น. จึงมีหน้าที่พิจารณาการก่อหนี้ ให้ความเห็นในหลักการและรายละเอียดในการก่อหนี้ เช่น สมควรจะกู้เงินเพียงใดจากแหล่งใด ในรูปและเงื่อนไขประการใด การทำงานของอ.พ.น. ในช่วงนั้นจึงได้ช่วยให้การก่อหนี้กับต่างประเทศ ซึ่งย่อมส่งผลให้มีภาระการชำระหนี้เพิ่มขึ้นนั้น ไม่มีผลกระทบต่อกระเทือนเสถียรภาพทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศแต่อย่างใด

ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์กับโครงการ 2 ประเภท นี้ว่า “โครงการประเภทใต้ดิน” และ “โครงการประเภทฟ้าผ่า”

“...ดร.ป๋วย เป็นผู้หนึ่งที่มีความกล้าหาญในการคัดค้านและหาทางป้องกันมิให้โครงการทั้ง 2 ประเภทนี้เกิดขึ้น...”

อย่างไรก็ตาม ในสมัยนั้นถึงแม้ว่ารัฐบาลจะออกกฎระเบียบไว้อย่างชัดเจนเกี่ยวกับการก่อหนี้กับต่างประเทศของส่วนราชการหรือรัฐวิสาหกิจ ว่าจะต้องผ่านขั้นตอนการพิจารณาตามระเบียบการก่อหนี้ แต่กลับปรากฏว่า มีโครงการซึ่งได้มีการก่อหนี้กับต่างประเทศอยู่ 2 ประเภทที่ไม่ผ่านขั้นตอนการพิจารณาตามระเบียบดังกล่าว ซึ่ง ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้ให้สัมภาษณ์กับโครงการ 2 ประเภทนี้ว่า “โครงการประเภทใต้ดิน” และ “โครงการประเภทฟ้าผ่า”

โครงการประเภทใต้ดินนั้นหมายถึงโครงการที่เจ้าของโครงการดำเนินการขอกู้เงินจากต่างประเทศ โดยติดต่อกับบริษัทต่างประเทศเป็นการภายใน โดยทางกระทรวงการคลัง สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และส่วนราชการที่เกี่ยวข้องในการพิจารณาการกู้เงินจากต่างประเทศ ไม่มีส่วนได้รับทราบ เมื่อโครงการนี้เป็นที่เปิดเผยขึ้น ซึ่ง ดร.ป๋วย เปรียบว่า เป็นการโผล่จากใต้ดินขึ้นมาเมื่อใดก็ปรากฏว่าเป็นข้อผูกพันกับต่างประเทศ ซึ่งแก้ไขไม่ทันเสียแล้ว ต้องปล่อยให้เลยตามเลยไป ส่วนโครงการประเภทฟ้าผ่านั้นเข้ามาทางตรงกันข้ามกับโครงการประเภทใต้ดิน คือสั่งมาจากทางเบื้องบน แต่ก็มีผลให้เกิดเป็นข้อผูกพันกับต่างประเทศ โดยไม่ได้ผ่านการพิจารณากันกรองตามหลักเกณฑ์ที่วางไว้เช่นกัน

ทั้งนี้ กล่าวได้ว่า ดร.ป๋วย เป็นผู้หนึ่งที่มีความกล้าหาญในการคัดค้านและหาทางป้องกันมิให้โครงการทั้ง 2 ประเภทนี้เกิดขึ้น หรือกระทบต่อระบบเศรษฐกิจ ซึ่ง ดร.เสนาะ อุนากุล ได้กล่าวถึงความกล้าหาญของ ดร.ป๋วย ในเรื่องนี้ว่า “กรรมการบริหารถึงแม้จะมีบารมีเท่าไร แต่เมื่อเวลาผ่านไป ทางด้านผู้ที่เขามีอำนาจด้านการเมืองก็ได้เริ่มแสดงพลังต้องการจะทำงานโดยไม่อยู่ในกรอบ ทำงานนอกกรอบ ในลักษณะที่เป็นโครงการฟ้าผ่า คือสั่งลงมาเลย หรือโครงการใต้ดินซึ่งเป็นโครงการที่ไม่ได้สั่งแต่ผู้ขึ้นมาเลย ๆ มาแล้วมันก็เกิดขึ้นแล้ว ทั้ง 2 ประเภท เป็นการเล่นนอกกรอบ หรือ

นอกแผน ผมสังเกตดู ดร.ป๋วย เป็นคนที่กล้าหาญมากที่สามารถทักท้วงเรื่องเหล่านี้ แต่ในขณะเดียวกัน ท่านก็มีศิลปะ คือ ท่านไม่ได้ทักท้วงหรือว่ากำหนดขอบเขตอย่างเดียว แต่เพราะท่านรู้ว่าทางฝ่ายการเมืองเขามีอำนาจ เขาต้องทำอย่างที่เขาต้องการ ฉะนั้นบางที่ท่านจะจัดไว้ให้เลย จัดไว้เป็นส่วนหนึ่งเป็นงบนอกงบประมาณ โดยจัดไว้ไม่เกินเท่านั้น เท่านั้น และไม่เกี่ยวกับแผน เพื่อไม่ทำลายระบบที่วางไว้ ซึ่งแสดงให้เห็นว่าท่านยอมรับความเป็นจริงของธรรมชาติในสังคม จึงได้มีวิธีออกในลักษณะนี้ ซึ่งก็สามารถระบายความกดดันไปได้ดีมาก ก็นับว่าเป็นความกล้าหาญในการต่อสู้ทางความคิดเห็นของ ดร.ป๋วย ใน 3 ปีแรกของการวางแผน การนอกรอบนี้แทบจะเรียกว่าน้อย แต่ว่าเริ่ม 3 ปีหลังก็เริ่มหนักขึ้น ความกดดันมากขึ้น การที่จะนอกรอบก็มากขึ้น เป็นเรื่องที่ ดร.ป๋วย ต่อสู้อยู่ตลอดเวลา และยังเป็นหัวหน้าในการต่อสู้โดยมีผู้ร่วมงาน ซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในด้านต่าง ๆ ช่วยกันคนละไม้ละมือ”

ส่วนคุณศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ ก็ได้กล่าวแสดงความประทับใจถึงความกล้าหาญของ ดร.ป๋วย ในเรื่องนี้ด้วยว่า “วิธีที่ท่านจะประท้วงมันก็เด็ดขาด ซึ่งหลาย ๆ ครั้ง ผู้มีอำนาจในแผ่นดินเขาก็ต้องยอม ซึ่งตรงนี้ประทับใจพวกเราในยุคนี้เป็นอย่างมาก เท่าที่จำได้ก็ยุค จอมพล สฤษดิ์ ที่จะมีบ่อ มาด่วนเลย ซึ่งตรงนี้สภาพนั้นก็รับหนักหน่อย แต่ในช่วงที่กล่าวนี้ ท่านที่อยู่ในกรรมการบริหารทุกท่านก็ได้ยื่นหยัดอยู่บนหลักการคือ เมื่อผลการวิเคราะห์ออกมาเป็นอย่างไร ก็จะมีจุดยืนไม่เหมือนข้าราชการสมัยหลัง ๆ ซึ่งไม่ค่อยกล้าคัดค้าน กรรมการบริหารจะยื่นหยัด แต่ด้วยวิธีการที่นุ่มนวลมีหลักการ มีเหตุผล”

“...ดร.ป๋วย ยังมีบทบาทในการจัดอันดับความสำคัญของโครงการต่าง ๆ รวมทั้งได้มีส่วนทำให้แผนงานและแผนเงินที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปด้วยกันได้...”

การที่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เป็นเลขานุการของ อ.พ.น. ซึ่งต้องมีหน้าที่ในการประสานกับหน่วยงานบริหารด้านการเงินและการคลังด้วยนั้น ทำให้สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติได้เข้าไปมีบทบาทในเรื่องการบริหารด้านการเงินและการคลังของประเทศด้วย ซึ่งนับว่าเป็นบทบาทสำคัญที่ทำให้การดำเนินงานด้านการวางแผนพัฒนาของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ในขณะนั้นสามารถที่จะกำหนดเป้าหมายส่วนรวมของแผนฯ ได้

ดร.เสนาะ อุณากรู ได้กล่าวถึงบทบาทของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ในตอนนั้นที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่ในการเป็นเลขานุการ อ.พ.น. ของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติด้วยว่า “ดร.ป๋วย เองนอกจากจะเป็นกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ในขณะเดียวกันท่านยังเป็นผู้อำนวยการ

สำนักงบประมาณ ผู้อำนวยการสำนักงานเศรษฐกิจการคลัง และเป็นผู้ว่าการธนาคารแห่งประเทศไทย เพราะฉะนั้นก็คลุมทั้งการเงิน และการคลัง ทั้งสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ก็เรียกได้ว่า ครอบคลุมทั้งในเชิงการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ จึงทำให้ท่านสามารถช่วยให้การดำเนินงานด้านการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ สามารถกำหนดเป้าหมายเศรษฐกิจได้ นอกจากนี้ ดร.ป๋วย ยังมีบทบาทในการจัดอันดับความสำคัญของโครงการต่าง ๆ รวมทั้งได้มีส่วนทำให้แผนงาน และแผนเงินที่ใช้ในการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศดำเนินไปด้วยกันได้ กล่าวคือ ท่านมีส่วนทำให้เกิดการบริหารการเงินและการคลังของประเทศ ในลักษณะการทำงานร่วมกันของ 4 หน่วยงาน ระหว่าง กระทรวงการคลัง ธนาคารแห่งประเทศไทย สำนักงบประมาณ และสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งในสมัยนั้นเรียกกันว่า หน่วยงาน การประชุม 4 หน่วยงาน จึงทำให้การพิจารณาเรื่องการจัดงบประมาณสามารถมีความสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ที่วางไว้ ซึ่งทำให้แผนงาน และแผนเงินในการพัฒนาประเทศไปด้วยกันได้”

ในเรื่องการใช้งบประมาณนั้น กล่าวได้ว่า เป็นเรื่องที่ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ให้ความสำคัญมาก และช่วงที่ท่านเป็นกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ท่านก็ได้พยายามทำให้การพัฒนาประเทศมีการใช้งบประมาณอย่างเกิดผลสูงสุด ซึ่งในเรื่องนี้ คุณสุทธิ ดันศรีสุข ได้กล่าวว่า “การใช้งบประมาณให้เต็มบาทเต็มสตางค์นี้ ท่านเน้นมากที่สุด ...เดิมพระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ กำหนดว่า โครงการใช้จ่ายงบประมาณลงทุนจะต้องผ่านความเห็นชอบจากกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ที่นี้อาจารย์ป๋วย ก็มาพูดอนันัน ท่านเป็นผู้ว่าการสำนักงบประมาณด้วย ท่านเห็นว่า หากกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ซึ่งมีกรรมการเป็นจำนวนมาก เรียกประชุมให้ครบองค์ประชุมไม่ได้ งบประมาณก็จ่ายไม่ได้ อาจารย์จึงขอตัดพระราชบัญญัติมาตรานี้”

ในฐานะกรรมการบริหาร ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทย เข้าร่วมการประชุมนักวางแผนแห่งเอเชียสมัยที่ 2

ในฐานะกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นหัวหน้าคณะผู้แทนไทยเข้าร่วมการประชุมนักวางแผนเศรษฐกิจแห่งเอเชีย สมัยที่ 2 ระหว่างวันที่ 19 ตุลาคม - 26 ตุลาคม พ.ศ. 2507 ซึ่งเป็นการประชุมที่ประกอบด้วย ผู้เข้าร่วมประชุม ซึ่งเป็นผู้แทนจากประเทศสมาชิกของอียิปต์ จำนวน 22 ประเทศ โดยส่วนมากเป็นข้าราชการชั้นผู้ใหญ่ที่มีความรับผิดชอบในการกำหนดนโยบายและการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ ทั้งนี้เพราะการประชุมนักวางแผนเศรษฐกิจแห่งเอเชีย เป็นการประชุมพิเศษในระดับนโยบายที่ได้เน้นหนักด้าน

การก่อให้เกิดผลในทางปฏิบัติอันจะเป็นประโยชน์แก่ประเทศสมาชิกเป็นสำคัญ ซึ่งการประชุมครั้งนี้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้รับเกียรติให้ทำหน้าที่เป็นประธานการประชุม โดยมีหัวหน้าคณะผู้แทนอินเดีย และหัวหน้าคณะผู้แทนปากีสถานเป็นรองประธาน

ในการประชุมครั้งนี้ที่ประชุมได้มีการตั้งข้อสังเกตว่า ทั้ง ๆ ที่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคอียิปต์ ได้ตั้งเป้าหมายเพื่อเร่งรัดการพัฒนาเศรษฐกิจของแต่ละประเทศ แต่ผลกลับปรากฏว่า อัตราการพัฒนาเศรษฐกิจที่แท้จริงของประเทศในภูมิภาคอียิปต์ส่วนมาก ยกเว้น ไทย และได้หวั่น ได้อยู่ในระดับต่ำกว่าอัตราที่กำหนดไว้ในแผน ที่ประชุมจึงได้ร่วมกันพิจารณาถึงปัญหาและอุปสรรคสำคัญ ๆ ที่มีต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในภูมิภาคอียิปต์ทั้งในด้านการวางแผนฯ และในด้านการดำเนินงานตามแผน ซึ่งในเรื่องนี้ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ และคณะผู้แทนไทยได้เน้นในที่ประชุมว่า ประเทศไทยยังมีปัญหาในด้านกำลังคน และการบริหารที่นับเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการบริหารเศรษฐกิจของประเทศ และคาดว่าโครงการพัฒนากำลังคนจะสามารถยกระดับการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยในอนาคตได้ รวมทั้งได้ชี้แจงกับที่ประชุมเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศไทยว่า ในระหว่างที่ประเทศไทยทำการปรับปรุงแผนพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ระยะที่สอง พ.ศ. 2507 - 2509 ก็ได้มีการริเริ่มการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจระยะยาวขึ้น โดยกำหนดเป็นแนวทางกว้าง ๆ และต่อมาได้มีการวิเคราะห์โมเดลการวางแผนส่วนรวมระยะยาวตามที่สำนักเลขาธิการอียิปต์ได้จัดทำขึ้นเสนอให้พิจารณา หลังจากนั้น สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ก็ได้ดำเนินการร่วมมือกับสำนักเลขาธิการอียิปต์ เพื่อปรับปรุงขอบเขตของโมเดลแผนพัฒนาการเศรษฐกิจระยะยาวของประเทศไทยอย่างใกล้ชิด

ดร.ป๋วย ยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานคณะกรรมการชุดทางหลวง

ในฐานะกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ดร.ป๋วย ยังได้รับแต่งตั้งให้เป็นประธานคณะกรรมการชุดทางหลวง ซึ่งเป็นคณะกรรมการที่ให้คำแนะนำเกี่ยวกับการจัดสร้างทางหลวงแผ่นดินของประเทศ ทั้งนี้ในเรื่องระบบทางหลวงนี้ ดร.ป๋วย ได้เคยเสนอขอให้สหรัฐอเมริกาช่วยสร้างทางหลวงตัวอย่างขึ้น เพื่อแสดงให้เห็นถึงวิธีการสร้างถนนที่ดีและเพื่อทราบถึงค่าใช้จ่ายในการก่อสร้างที่เป็นจริง ซึ่งผลของข้อเสนอนี้คือ ทางหลวงมิตรภาพ ซึ่งสหรัฐอเมริกาออกค่าใช้จ่ายสร้างไว้ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ซึ่งเป็นทางหลวงที่ทำให้ดินแดนป่าเขาที่แต่ก่อนการคมนาคมไปไม่ถึง ได้มีการขยายการปลูกพืชผลชนิดใหม่ขึ้นเป็นจำนวนมาก และนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2503 เป็นต้นมา รัฐบาลได้ดำเนินโครงการสร้างทางหลวงหลายสาย ตามคำแนะนำของคณะกรรมการชุดทางหลวง มีการสร้างทางใหม่ ๆ เหล่านี้ นอกจากจะทำให้พืชผลทางเกษตรในอาณาบริเวณที่ถนนไป

ถึงจะมีการขนส่งออกสู่ตลาดได้สะดวกขึ้น แล้วยังส่งผลให้มีการขยายการเพาะปลูก เช่น ข้าวโพด ปอ มันสำปะหลัง ละหุ่ง และถั่วเหลือง จนทำให้มีการส่งออกเพิ่มขึ้นด้วย

“เรื่องถนนหนทางนั้น รัฐบาลสมัยนั้นอยากจะสร้างให้มาก ๆ โดยไม่คำนึงถึงคุณภาพของถนน เพราะฉะนั้น เมื่อสร้างแล้วก็ไม่ได้มาตรฐาน อุบัติเหตุก็มีมาก บางแห่งใช้ไปได้เพียงปีเดียว สองปี ถูกน้ำทำลายเสีย ต้องซ่อมแซมเป็นการใหญ่ เราส่งคณะไปขอกู้เงินจากธนาคารโลก แต่จะยืนยันทำอย่างที่เราเคยทำ ธนาคารโลกก็ไม่ยอม คณะที่ไปนั้นไปอยู่อเมริกาเสียหลายเดือน แต่กลับมาเมื่อเปล่า ผมจึงได้ร่วมคิดกับ Ed Sessions ซึ่งขณะนั้นเป็นผู้อำนวยการ USOM (MSA ในขณะนั้น) และ Howard Parsons ซึ่งเป็นอุปทูตอเมริกันอยู่ เสนอรัฐบาลไทยและอเมริกันให้มาสร้างถนนมิตรภาพ สระบุรี-นครราชสีมา ให้ดูเป็นตัวอย่าง โดยรัฐบาลไทยไม่ต้องเสียเงินสักสตางค์เดียว เมื่อสร้างเสร็จก็ยังไปสร้างมิตรภาพ 2 อีก ระหว่างพิษณุโลก - หล่มสัก นอกจากจะได้ถนนดีแล้ว ยังได้ผลพลอยได้สำคัญคือ สินค้าเกษตรของเราเพิ่มขึ้นเป็นอันมาก ที่เคยปลูกก็ปลูกมากขึ้น เช่น ปอ ที่ไม่เคยส่งออกก็ได้ส่งออก เช่น ข้าวโพด และในระยะเวลาที่ผมกล่าวถึงนี้ก็มีมันสำปะหลัง ข้าวฟ่าง ถั่วเหลือง ถั่วชนิดต่าง ๆ เพิ่มขึ้นมาอีก อีกประการหนึ่งเมื่อรัฐบาลไทยได้รับรองในมาตรฐานของถนนแล้ว ก็ได้วางแผนการสร้างถนนในประเทศไทยอย่างถูกต้อง จนบัดนี้เราก็สามารถกู้เงินธนาคารโลกมาสร้างถนนหลายสายแล้ว” ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “เหยี่ยวหลัง แลหน้า” (เขียนในปี 2519)

ท่านยังได้ตระหนักดีถึงการที่จะต้องมีการพัฒนาประเทศแบบสมดุล ด้วยการพัฒนาคนและสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ

ในขณะที่ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ดำรงตำแหน่งเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ท่านยังได้ตระหนักดีถึงการที่จะต้องมีการพัฒนาประเทศแบบสมดุล ด้วยการพัฒนาคนและสังคมควบคู่ไปกับการพัฒนาเศรษฐกิจ โดยท่านได้เล็งเห็นว่าการศึกษาจะเป็นปัจจัยสำคัญประการหนึ่งในการพัฒนาคนและสังคมให้มีคุณภาพ ท่านจึงได้ทุ่มเทความพยายามส่วนหนึ่งไปในการชักจูงให้รัฐบาลดำเนินนโยบายการศึกษา เพื่อสร้างกำลังคนให้กับประเทศ รวมทั้งผลักดันให้เกิดการปฏิรูประบบการศึกษาให้สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนา ในการนี้ ดร.ป๋วย ยังเป็นประธานกรรมการในอนุกรรมการพัฒนาการศึกษาของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ในเรื่องการพัฒนาคน ดร.ป๋วย ยังได้ให้ความสำคัญกับการมีนโยบายวางแผนครอบครัว การพัฒนาเด็กและสตรี ทั้งนี้กล่าวได้ว่า ในปัจจุบันแนวความคิดที่จะต้องมีการพัฒนาคน กำลังมีการนำมาใช้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 จึงนับได้ว่า ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เป็นนักพัฒนาที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลอย่างมาก

“อีกอย่างหนึ่งก็คือเรื่องของการศึกษา คือ อาจารย์จะรวมกลุ่มคนที่สนใจเรื่องการศึกษา โดยไม่เป็นการมาคุยกันในเรื่องการศึกษาของไทย ตอนนั้นก็มี ดร.กำแหง พलगูร ดร.พทยา สายหู เป็นต้น ก็พูดคุยในลักษณะของประชาชนที่คุยกัน ไม่ใช่ในฐานะราชการ คุยกันว่าเห็นการศึกษาเป็นอย่างไร อะไรต่าง ๆ ซึ่งตอนนั้นตัวดิฉันเองก็ยังติดตามรับใช้อาจารย์ป๋วยอยู่ ก็ไปรับฟังอยู่เรื่อย ๆ อาจารย์ป๋วย ในฐานะที่ท่านเป็นทั้งกรรมการบริหารสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และผู้อำนวยการธนาคารแห่งประเทศไทย โดยมีหลายสถานภาพ ก็ได้มีความคิดว่า ทำไมประเทศไทยต้องไปกู้เงินจากต่างประเทศบ่อย ๆ โดยเฉพาะเรื่องการศึกษาธนาคารแห่งประเทศไทยน่าจะให้กู้เองได้ ตอนนั้นก็เลยเกิดโครงการพัฒนาเงินกู้เพื่อมัธยมแบบผสม และโครงการอาชีวศึกษา ช่วงนี้มีระดับกลางขึ้นมา ซึ่ง 2 โครงการนี้ อาจารย์ฟอร์มทีมคนไทยมาทำ แทนที่จะต้องเอาแต่เงินกู้จากต่างประเทศ แทนที่จะไปเอาผู้เชี่ยวชาญจากต่างประเทศมาดูแลวิชาการโครงการ ตอนนั้นโครงการทั้ง 2 เกิดขึ้น เป็นสิบ ๆ แห่งทั่วประเทศเลย

อาจารย์จะให้ความสำคัญกับการศึกษา แล้วก็พยายามสร้างคนทั้งในระบบที่ส่งนักเรียนทุนไปนอกเยอะเยอะ นอกกระบวนนั้น ท่านก็พยายามให้คนไทยพัฒนาตัวเองทำงานเป็นทีมเวิร์ค ทำงานเป็นกลุ่มวิชาการที่จะสามารถทำงานต่าง ๆ ได้ อันนี้คือแนวความคิดของอาจารย์ สิ่งเหล่านี้คือ ความประทับใจมาตลอด แล้วก็คิดว่าท่านเป็นผู้บุกเบิกแนวปฏิบัติเหล่านี้

ภาพที่เห็นอีกเรื่องที่สำคัญก็คือ เรื่องปฏิทินจากครุฑมารดาสู่เชิงตะกอน ถ้าเราดูให้ดีจากเนื้อหาจะเป็นการสะท้อนความคิดของอาจารย์ที่เข้าถึงชีวิตมนุษย์ในสังคมอย่างยิ่ง ในยุคนั้น ๆ ไม่มีใครคำนึงถึงเรื่อง Social indicator แต่สิ่งที่อาจารย์สะท้อนตรงนั้นมันกลายเป็นเครื่องชี้วัดสถานะของสังคมที่ในแง่มุมมองของพวกเรา ที่ทำงานในด้านเด็กและสังคม ถือเป็นเกณฑ์มาตรฐานในการวิเคราะห์จิตในการทำงานของเรามาอยู่เสมอ แล้วก็ได้ทราบมีการประชุมในช่วงหลัง ที่เขามีการประชุมเรื่อง Human Security ก็ได้มีการนำเอาอันนี้ไปนำเสนอ แต่เป็นภาษาอังกฤษ แล้วก็ไปนำเสนอในที่ประชุม ซึ่งก็เป็นทีที่ประทับใจ เมื่อคำนึงถึงว่าสิ่งเหล่านี้ได้พูดตั้งแต่นานมาแล้ว นี่ก็เป็นอีกกรณีหนึ่งที่ได้เห็นแนวความคิดของอาจารย์ ซึ่งนอกเหนือจากลักษณะงานที่เป็นเรื่องเป็นราว ที่ทราบว่าเป็นผู้บุกเบิกต่าง ๆ นานา

เรื่องการวางแผนครอบครัว เป็นอีกเรื่องหนึ่งที่อาจารย์ป่วย พยายามพูดในหมู่นักวิชาการ พูดในที่ต่าง ๆ นานาเรื่อยมา ถ้าจำไม่ผิดเริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2502 พูดว่าประเทศไทยควรมีการวางแผนครอบครัว ทั้งนี้เพื่อให้ทุกฝ่ายเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในเรื่องนี้ ซึ่งปรากฏว่า กว่าจะสำเร็จใช้เวลาเกือบ 10 ปี ถ้าจำไม่ผิด คณะรัฐมนตรี มีมติเมื่อปี พ.ศ. 2513 จึงเห็นได้ว่า อาจารย์เป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์กว้างไกลจริง ๆ

นอกจากนั้นแล้วก็มีเรื่องโภชนาการสำหรับเด็ก อาจารย์ก็เป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้สนับสนุนที่มสสถาบันโภชนาการที่มีคุณหมอสาคู คุณหมออารีย์ สนับสนุนประเด็นนโยบายโภชนาการว่าเป็นเรื่องสำคัญ โดยเฉพาะเน้นในเด็กว่า เด็กควรได้รับการกินอย่างไร ควรจะได้รับการพัฒนาทางสมองสติปัญญาอย่างไร ซึ่งท่านก็ได้กระตุ้นเรื่องโภชนาการจนกระทั่งได้รับการบรรจุเป็นนโยบายเข้าไปในแผนชาติ” คุณศรีสว่าง พ่วงศ์แพทย์ ได้กล่าวกับผู้เขียน

นอกจากนี้ ดร.ป่วย ยังเห็นความสำคัญในเรื่องการวางแผนกำลังคน โดยได้พยายามผลักดันให้มีการพัฒนาและบรรจุนโยบายในการพัฒนากำลังคนให้สอดคล้องกับความต้องการของประเทศไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 รวมทั้งผลักดันให้มีการก่อตั้งส่วนการวางแผนกำลังคนขึ้นที่สภาพัฒนาฯ และการก่อตั้งกรมแรงงาน

“อ.ป่วย ได้ให้ความสนใจในปัญหาแรงงานและการวางแผนกำลังคนอย่างมาก สามารถเสนอให้รัฐบาลยอมรับเป็น “แผนของชาติ” รวมไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 2 ช่วยให้มีการก่อตั้งส่วนการวางแผนกำลังคนขึ้นที่สภาพัฒนาฯ อ.ป่วยไม่แต่เพียงทุ่มเทการดำเนินงานด้านนโยบายเท่านั้น แต่พยายามเสาะแสวงหาบุคคลเหมาะสมมารับผิดชอบ โดยโอน ดร.พร้อม พานิชภักดิ์ จากโรงเรียนนายร้อยพระจุลจอมเกล้าฯ มาเป็นผู้อำนวยการคนแรก จากการวางแผนกำลังคน อ.ป่วย ก็ผลักดันให้มีการวางแผนการศึกษาให้สอดคล้องกับสภาพและความต้องการของประเทศ

ในช่วงเวลาดังกล่าว อ.ป่วย เป็นผู้หนึ่งที่มีส่วนผลักดันให้มีการก่อตั้งกรมแรงงานขึ้นในปี พ.ศ. 2509 ตั้งแต่ปี 2509 เรื่อยมาผู้เขียนก็มีโอกาสติดต่อและรับคำปรึกษาจาก อ.ป่วยอย่างใกล้ชิด ในปี พ.ศ. 2511 ทางองค์การแรงงานระหว่างประเทศจัดประชุมนักวิชาการเพื่อพัฒนาการวางแผนกำลังคนขึ้นที่กรุงเทพฯ และได้เชิญให้ อ.ป่วย เป็นผู้แทนจากประเทศไทย อ.ป่วยได้ให้ผู้เขียนเข้าร่วมเป็นที่ปรึกษา

ได้เห็นวิธีการเตรียมงานและความทุ่มเทของท่านในการรับหน้าที่ แม้จะเป็นการประชุมเล็ก ๆ ผู้เข้าร่วมประชุมชาวต่างประเทศต่างประทับใจ อ.ป๋วย ในความสนใจของท่านด้านกำลังคนและแรงงาน” คุณนิคม จันทรวีฑูร เขียนลงในมติชนรายวัน เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2528

“...อ.ป๋วยเป็นผู้ที่จุดไฟในเรื่องการพัฒนาชนบทนี้ไว้ในหัวใจของพวกเราเป็นเวลานานมาแล้ว”

ในการเน้นการพัฒนาประเทศอย่างสมดุลย์ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ยังได้ให้ความสำคัญกับการกระจายการพัฒนาไปสู่ชนบทของประเทศด้วย ดังจะเห็นได้จากคำบรรยายของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ที่บรรยายแก่นักศึกษาวิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร รุ่นที่ 8 เมื่อวันที่ 23 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2509 ซึ่งแสดงว่า ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาอย่างสมดุลย์ โดยเน้นการกระจายการพัฒนาไปสู่ชนบทต่าง ๆ

“ผมมีความเห็นว่า โครงการที่ได้ใช้เงินและใช้คนไประยะหนึ่งแล้วเช่น 10 ปีมาแล้วในอดีต ก็ควรที่จะลดระดับลงมาเป็นอันดับรอง เพื่อที่จะทำให้พัฒนากันไปโดยสมดุลย์ ที่ผมกล่าวมานี้หมายถึงเรื่องการเกษตร ในเมืองการชลประทานได้ดำเนินการก้าวหน้าไปมากพอสมควรแล้ว ถึงแม้ว่าจะมีสิ่งที่สำคัญ ๆ ก็จะต้องทำอยู่ก็ตาม แต่ว่าถ้าหากว่าในด้านอื่น เช่นในด้านดินและในด้านปุ๋ยและในด้านพืชตามไม้ทัน ก็ควรชลอการชลประทานบ้าง เอาเงินไปใช้ทางอื่นให้มากสักหน่อย การไฟฟ้าพอจะเพลามือได้บ้างพอสมควร เฉพาะอย่างยิ่งใครจะเสนอแนะให้ใช้เงินน้อยลง สำหรับเมืองหลวงและเมืองใหญ่ ๆ ไปใช้จ่ายให้มากขึ้นในชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ และทางภาคใต้ แต่ส่วนภูมิภาคอื่นของประเทศนั้น ไม่ใช่เราจะไม่เหลียวแลเสียเลย แต่ว่าอยู่ในลำดับรองลงไป”

“สำหรับเรื่องการพัฒนาชนบท เป็นเรื่องที่ท่านคิดก่อนใคร ๆ ที่คิดอย่างเป็นระบบ อย่างเป็นรูปธรรม และท่านก็ได้ทำด้วย ไม่ใช่คิดอย่างเดียว ซึ่งก็เป็นรากฐานสำคัญที่ลูกศิษย์ลูกหาในสมัยหลัง ได้นำมาสานต่อจนกลายเป็นแผนพัฒนาชนบท ซึ่งบรรจุไว้ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 5 และก็เป็นเรื่องที่น่ายกย่อง เปรม ได้พูดถึงอยู่เสมอว่า อ.ป๋วย เป็นผู้จุดไฟในเรื่องการพัฒนาชนบทนี้ไว้ในหัวใจของพวกเราเป็นเวลานานมาแล้ว” ดร.วีรพงษ์ รามางกูร ได้กล่าวในการอภิปรายเรื่อง “สถานการณ์ทางการเมืองกับบรรยากาศการลงทุน” ณ ห้องคริสตัล โรงแรมศวันนา เซอรادتน์ เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2529 (ตีพิมพ์ใน “คิดถึงคนไกลบ้าน” โดยมูลนิธิโกลม)

“อาจารย์จะเน้นความยุติธรรมในสังคม และสันติประชาธรรม ว่าคนจะต้องมีเสรีภาพและสังคมนั้นจะต้องมีความยุติธรรมไม่เหลื่อมล้ำกันมาก”

ทั้งนี้กล่าวได้ว่า แนวคิดและทิศทางในการพัฒนาชนบทที่เน้นความเข้มแข็งของชุมชน และให้ความสำคัญกับความเป็นธรรมในสังคม ซึ่งกำลังได้รับความสำคัญให้บรรจุไว้ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 เป็นแนวคิดและทิศทางที่คล้ายคลึงกับที่ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้ให้ความสำคัญในยุคนั้น

“เรื่องการพัฒนาชนบทก็เหมือนกัน อาจารย์ป๋วยก็มองว่า การพัฒนาชนบทควรให้ความสำคัญกับความเข้มแข็งของชุมชนชาวบ้าน อาจารย์จะเน้นความยุติธรรมในสังคมและสันติประชาธรรมว่าคนจะต้องมีเสรีภาพและสังคมนั้นจะต้องมีความยุติธรรม ไม่เหลื่อมล้ำกันมาก ท่านยึดแนวสันติประชาธรรมมาโดยตลอดเลย แล้วจริง ๆ เมื่อตอนที่มีการสัมมนาเพื่อระดมความคิดจากนักคิดและนักพัฒนาเกี่ยวกับการจัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ที่มฤคทายวัน เมื่อเดือนมกราคม พ.ศ. 2538 เรื่องที่มีการนำมาอภิปรายเป็นประเด็นแรกคือ สังคมต้องมีเสรีภาพและยุติธรรม ซึ่งเป็นหลักที่อาจารย์ป๋วยยึดเลย” คุณศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ ได้กล่าวกับผู้เขียน

นอกจากบทบาทที่กล่าวนี้ ในฐานะกรรมการบริหารฯ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ยังได้รับมอบหมายให้รับผิดชอบงานพัฒนาประเทศในด้านอื่น ๆ อีกมากมาย ที่จะขอกกล่าวถึงในที่นี้เป็นบทบาทสำคัญอีกบทบาทหนึ่ง ซึ่งเกี่ยวข้องกับความเป็นอยู่ของคนกรุงเทพฯ โดยตรง คือ ในฐานะกรรมการบริหารฯ ท่านได้รับมอบหมายให้เป็นประธานกรรมการระบบระบายน้ำ และป้องกันน้ำท่วมกรุงเทพฯ และนนทบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2509 - 2514 โดยมีสภาพพัฒนเป็ฯฝ่ายเลขานุการ ซึ่งโครงการที่เป็นรูปธรรมและสามารถเห็นผลได้ชัดในครั้งนั้นคือ โครงการระบบระบายน้ำที่ถนนพระธรรม 4 - ซ่อง-นนทบุรี

“ท่านเป็นคนตั้งใจจริงในการทำงาน งานก็คืองาน เรื่องส่วนตัวก็คือเรื่องส่วนตัว ไม่ก้าวก่ายกัน มีอีกหลายเรื่อง รวมทั้งเรื่องที่ท่านไปเป็นประธานกรรมการในการแก้ปัญหาน้ำท่วมกรุงเทพฯ และผมก็เชื่อว่าถ้าหากเราได้ทำงานตามความคิดของ ดร.ป๋วย ที่ท่านมีและได้วางวิธีการไว้ โดยเริ่มต้นทำกันมาแต่ครั้งนั้นแล้ว กรุงเทพฯ น้ำไม่มีท่วม เดียวนี้ถ้าใครลองมามองดูอีกทีหนึ่ง ทบทวนอีกทีหนึ่ง แล้วลองทำกันใหม่ น้ำก็จะไม่ท่วมกรุงเทพฯ เพราะท่านมีแผนที่จะทำคลองระบายน้ำที่จะผ่ากลาง โดยใช้คูเมืองเดิมที่มีอยู่ ผ่าใจกลางกรุงเทพมหานครผ่านไปทางทุ่งมหาเมฆ ไปลงที่ถนนตก แล้วจะทำโรงสูบน้ำขนาดใหญ่ที่จะสูบน้ำให้แห้งตลอดเวลา โดยให้น้ำลงไปในห้องกลาง (ซึ่งห้องกลางอันนั้นท่านเคยไปสำรวจ แล้วผมเคยตามไปดูท่านสำรวจ ห้องกลางอันนั้นขนาดรถลงไปวิ่งได้ เหมือนกับท่อน้ำในประเทศฝรั่งเศสเลยทีเดียว” คุณพิชัย วาสนาส่ง ได้กล่าวถึง ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ในการอภิปรายเรื่อง “สถานการณ์การเมืองกับบรรยากาศการลงทุน เมื่อวันที่ 8 มีนาคม 2529 ณ ห้องคริสตัน โรงแรมวันนา เซอราตัน

สรุป :

จะเห็นได้ว่า ในการเป็นกรรมการบริหารสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ทั้ง 3 ช่วง ซึ่งรวมระยะเวลาประมาณไม่ต่ำกว่า 10 ปี (เนื่องจากในช่วงที่ 3 ไม่ทราบระยะเวลาดำรงตำแหน่งที่แน่ชัด) นอกจากท่านจะได้มีบทบาทสำคัญต่อการดำเนินงานของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศแล้ว ท่านยังได้มีส่วนสำคัญในการชี้แนะและกำหนดนโยบายในการพัฒนาสังคมและชนบทของประเทศไทยด้วย

ตอนที่ 3

บทบาทในฐานะกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ : ในยุคที่เป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

คำนำ :

การเป็นกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ของ ดร.ป๋วย ในครั้งนี้เป็นช่วงเวลาที่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้เปลี่ยนชื่อจากสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มาเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว

ในปี พ.ศ. 2517 ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้รับแต่งตั้งจากคณะรัฐมนตรีให้เป็นกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ 30 สิงหาคม พ.ศ. 2517 ทั้งนี้การกลับมามีบทบาทที่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ โดยการเป็นกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติของ ดร.ป๋วย ในครั้งนี้ เป็นช่วงเวลาที่สภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ได้เปลี่ยนชื่อจากสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ มาเป็นสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติแล้ว โดยในช่วงนั้น สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ยังอยู่ภายใต้พระราชบัญญัติสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. 2502 (แก้ไขเพิ่มเติม พ.ศ. 2503 และ พ.ศ. 2509)

จากคำบอกเล่าของผู้ใกล้ชิดกับ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ทำให้ทราบได้ว่า ในช่วงนั้น ดร.ป๋วย ได้เข้ารับตำแหน่งกรรมการสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และดำรงตำแหน่งอยู่จนถึงช่วงที่ประเทศไทยเกิดเหตุการณ์ทางการเมือง เมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 จึงได้เดินทางออกนอกประเทศไปในช่วงนั้น

ครุฑ

ที่ สร. ๐๕๐๒/๗๑๔๕

สำนักงานคณะกรรมการ
พัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

๒๕ ธันวาคม ๒๕๑๗

เรื่อง การประชุมสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

เรียน นายป๋วย อึ๊งภากรณ์ กรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ที่ สร. ๐๒๐๓/๑๖๑๘๖ ลงวันที่ ๕ กันยายน ๒๕๑๗

- สิ่งที่ส่งมาด้วย
- (๑.) แนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ ๔
 - (๒.) รายงานภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน
 - (๓.) สรุปความเป็นมาของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พร้อมด้วย พ.ร.บ. สภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ และระเบียบการประชุมปรึกษาของสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๐๓

ตามหนังสือที่อ้างถึง เลขาธิการคณะรัฐมนตรีได้แจ้งให้ทราบว่า คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งให้ท่านเป็นกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ตามประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี ลงวันที่ ๓๐ สิงหาคม ศกนี้ นั้น

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ขอแสดงความยินดีที่ท่านได้รับเกียรติอันนี้ด้วยความจริงใจ และใคร่ขอเรียนว่า ต่อจากนี้ไปสำนักงานฯ จะได้ติดต่อกับท่านกรรมการฯ อย่างใกล้ชิด และจัดส่งเอกสารและรายงานทางวิชาการเสนอให้ท่านกรรมการฯ เป็นประจำ เพื่อให้ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกรรมการฯ กับสำนักงานฯ เป็นไปด้วยดี

เนื่องจากในขณะนี้อยู่ในระหว่างที่สำนักงานฯ กำลังพิจารณาดำเนินการวางแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๔ ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๒๐ - ๒๕๒๔ อยู่ สำนักงานฯ จึงขอถือโอกาสนี้เรียนให้ท่านกรรมการฯ ได้ทราบว่า สำนักงานฯ ดำริจะให้มีการประชุมสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อขอข้อคิดเห็นและข้อเสนอแนะของท่านกรรมการฯ ประกอบการพิจารณาดำเนินการในเรื่องนี้ ซึ่งสำนักงานฯ จะได้นำความขึ้นกราบเรียน ฯพณฯ นายกรัฐมนตรี ประธานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ เพื่อพิจารณาว่า จะเห็นสมควรที่จะให้มีการประชุมสภาพัฒนาฯ เมื่อไร แล้วสำนักงานฯ จะได้เรียนเชิญประชุมต่อไป

- 2 -

เพื่อการนี้ สำนักงานฯ ขอเสนอแนวทางพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม ฉบับที่ ๔ รายงานภาวะเศรษฐกิจชะงักงัน และสรุปความเป็นมาของสภาพพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ พร้อมด้วยพระราชบัญญัติและระเบียบการประชุมปรึกษาของสภาพัฒนาฯ มาเพื่อโปรดทราบและประกอบการพิจารณาล่วงหน้า ณ ที่นี้ด้วย

ขอแสดงความนับถืออย่างสูง

(นายเสนาะ อุณาคุล)

เลขาธิการคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ

กองงานคณะกรรมการบริหาร

โทร. ๘๑๖๓๒๖

บทบาทในฐานะกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

ท่านได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก

กล่าวได้ว่า ในช่วงที่ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ดำรงตำแหน่งกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ท่านได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาทางด้านสังคมเป็นอย่างมาก ทั้งนี้เพราะท่านได้เล็งเห็นว่า การพัฒนาประเทศที่ผ่านมา โดยเน้นการพัฒนาเศรษฐกิจเพียงด้านเดียว ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาสังคมติดตามมา

“ผมได้เขียนไว้ตอนต้นว่า ผมเสียidayที่รู้สึกว่าได้บกพร่องไปในการพิจารณาเรื่องเศรษฐกิจของประเทศ คือ ดูแต่ความเจริญเติบโตของส่วนรวมเป็นใหญ่ ไม่ได้เฉลี่ยถึงความยุติธรรมในสังคม ข้อนี้จึงพยายามแก้ด้วยวิธีพัฒนาชนบทอย่างจริงจัง ในระหว่างที่การลงทุนอุตสาหกรรมยังชบเซาอยู่ทุกวันนี้ ก็เป็นโอกาสแล้วที่รัฐบาลจะหาวิธีลงทุนทางเกษตรและทางสังคมสงเคราะห์ในชนบทให้มากขึ้น โดยไม่ต้องเกรงเงินจะเพื่อ ปัญหาที่สำคัญในปัจจุบันนี้ได้แก่ การหาอาชีพให้แก่ราษฎรที่ไม่มีงานทำ กล่าวโดยย่อ ถ้าเราทำสิ่งเหล่านี้ก็จะช่วยให้คนมีงานทำมากขึ้นในชนบท โจทย์ร้ายก็จะลดน้อยลง คือ (1) ปฏิรูปที่ดินอย่างจริงจัง (2) จัดรูปที่ดิน (3) สนับสนุนราษฎรให้ปลูกพืชหลายฤดูด้วยการหาน้ำมาใช้และจัดงานตลาด (4) จัดทำอุตสาหกรรมที่คาบเกี่ยวกับการเกษตรทั้งทางเครื่องมือการเกษตรและเอาผลิตผลทางเกษตรไปเป็นวัตถุดิบ (5) ทำงานสังคมสงเคราะห์หนักมือขึ้นในชนบททั้งทางอุปโภคบริโภค บริการอนามัย การศึกษา วางแผนครอบครัว เป็นต้น (6) ฝึกและอบรมคนให้ทำงานประเภทต่าง ๆ ข้างต้น

อาจารย์บางท่านบอกว่า ถ้าเรามักแต่เอาใจใส่เรื่องความยุติธรรมทางสังคมจะทำให้ประเทศในส่วนรวมเจริญช้าลง ฉะนั้นจึงควรพัฒนาเศรษฐกิจเสียก่อน ถึงควรมีวิธีนี้มา 20 - 30 ปีแล้ว ปรากฏว่าไม่ได้ผล อาจารย์บางท่านอ้างว่า ความยุติธรรมในสังคมนั้นไม่ขัดกับการพัฒนาเศรษฐกิจ ถ้าเรามุ่งช่วยคนจนปล่อยให้คนมั่งมีเขาช่วยตัวเอง ประเทศทั้งประเทศก็จะเจริญ บางประเทศได้เคยใช้วิธีนี้แล้ว แต่ประสบความล้มเหลว ผมเองเชื่ออย่างตำราหลังนี้ แต่เห็นว่าต้องใช้วิธีการให้ถูก วิธีการที่ถูกต้องนั้น คือวิธีหกประการที่ได้กล่าวมาข้างต้น” ดร.ป๋วย ได้กล่าวไว้ในบทความเรื่อง “เหลียวหลัง แลหน้า” เมื่อปี พ.ศ.

“ก่อนปี 2516 นั้น พอจะกล่าวได้ว่าเราประสบความสำเร็จพอสมควรในการพัฒนาประเทศตามแบบฉบับทั่วไป ถ้าไม่คำนึงถึงปัญหาทางสังคมทั้งหลายที่ติดตามมา เราพิจารณาแต่รายได้ประชาชาติและอัตราการเจริญเติบโต โดยไม่มองถึงสิ่งที่ “แฝง” อยู่ในตัวเลขเหล่านี้ เกี่ยวกับเรื่องนี้ข้าพเจ้าอยากจะโทษตัวเองในฐานะหนึ่งในผู้ที่วางแผนการพัฒนาดังกล่าวขึ้นมา อย่างที่กล่าวไปแล้วก่อนปี 2516 ชนบทมีลักษณะเลื่อยช้า ในขณะที่กรุงเทพฯ ที่พวกท่านรู้จักกันดีได้ขยายตัวขึ้นเรื่อย ๆ

ระหว่างปี 2516 ถึงปี 2519 ภาคเศรษฐกิจทั้งหมดมั่นคงดำเนินไปอย่างปกติ แม้แต่ในปีที่แล้วเรายังมีดุลชำระหนี้เกินดุลและอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเท่ากับ 6.5% ถ้ามองเศรษฐกิจแบบมหภาคแล้วไม่มีอะไรที่น่ากังวลใจเลย ในด้านจุลภาคการกระจายรายได้เป็นประเด็นหลักที่เราให้ความสำคัญอย่างที่ข้าพเจ้าเคยกล่าวไว้แล้ว พวกนายธนาคารต่างไม่พอใจนโยบายดังกล่าว ส่วนคนธรรมดาไม่ชอบความพยายามที่ว่าเช่นนั้น... พวกเจ้าของที่ดินมองการปฏิรูปที่ดินด้วยความหวาดกลัว ถึงแม้พวกเขาจะไม่เอ่ยปากถึงก็ตาม คนรวยทั้งหลายต่างก็ไม่พอใจร่างพระราชบัญญัติภาษีมรดกที่ถูกเสนอสู่สภาเมืองไทยยังปราศจากภาษีมรดก” ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ได้กล่าวในการอภิปรายที่มหาวิทยาลัยออร์จทาวน์ ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อวันที่ 15 กุมภาพันธ์ 2520

เกี่ยวกับบทบาทของ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ในช่วงที่เป็นกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาตินี้ ดร.เสนาะ อุณาคุล ได้กล่าวว่า “ในตอนหลังท่านมีความพยายามที่จะพัฒนาในเรื่องต่าง ๆ ให้มันเป็นไปอย่างสมดุลย์ แต่ตอนนั้นท่านอยู่ธรรมศาสตร์ด้วย ไปสอนหนังสือเป็นเรื่องการศึกษา เพราะท่านมองเห็นว่า พัฒนาเศรษฐกิจอย่างเดียวไม่พอ จะเห็นว่าเรื่องโครงการที่ ดร.ป๋วย พยายามทำในตอนนั้นล้วนแต่ว่าขณะนี้เป็นเรื่องที่เรากำลังทำอยู่ คือ เรื่องการสร้างคน เรื่องสาธารณูปโภค โดยเฉพาะสาธารณูปโภคในเมือง เรื่องระบบระบายน้ำ เรื่องการจราจร ในรูป mass transit system ดร.ป๋วย ก็เป็นคนริเริ่ม แล้วก็รับผิดชอบเป็นประธานอนุกรรมการ แสดงว่าท่านมีสายตาไกลมองเห็นว่า อะไรเป็นสิ่งที่ต้องทำ ควรจะทำ แล้วท่านก็พยายามผลักดัน แต่ว่าเนื่องจาก 2 sector นี้ มันเป็นเรื่องที่แก้ยากเหลือเกิน อย่างการศึกษาอย่างนี้ถึงขนาดมีการปฏิรูป ก็นับว่ามีผลดีในเรื่องของการจราจร ท่านก็ได้นำคณะจากเยอรมันเข้ามามีการทำแผนออกมา เรื่องผังเมืองก็เอาคณะ-ริชพิวส์เข้ามา เพราะรู้ว่าปัญหามันจะเกิดขึ้นถ้าเราไม่มีผังเมือง เรื่องการประปาอย่างนี้ ก็ล้วนแต่เป็นความพยายาม ท่านจะทำทั้งสิ้น เป็นเรื่องล้วนแต่ที่ท่านมองเห็นว่า มีความสำคัญกับอนาคตของ

ประเทศไทย เป็นเรื่องที่ต้องทุ่มเทแล้วท่านก็ได้ลงมือเองด้วย ซึ่งถ้า ดร.ป๋วยมีอำนาจ หรือถ้าเราสามารถทำอะไรได้ตามแนวของ ดร.ป๋วย บ้านเมืองก็คงเจริญกว่านี้”

สรุป :

การเป็นกรรมการสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ ของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ในยุคที่สภาพัฒน์มีชื่อว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาตินี้ แม้จะมีระยะเวลาประมาณเพียง 2 ปีเท่านั้น แต่ท่านก็ได้ทำประโยชน์ให้ประเทศไทยไว้อย่างมาก ซึ่งหากเหตุการณ์ทางการเมืองเมื่อ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2519 ไม่ทำให้ท่านต้องเดินทางออกนอกประเทศ ผู้เขียนคิดว่าประเทศไทยจะมีทรัพยากรบุคคลที่จะช่วยสร้างและพัฒนาประเทศและสังคมให้ก้าวหน้า และเป็นประเทศที่มีสันติประชาธรรมได้มากกว่าที่เป็นอยู่ได้อย่างแน่นอน

บทส่งท้าย

ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ กับสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและ
สังคมแห่งชาติ : นักพัฒนาตัวอย่าง

ในฐานะกรรมการของสภาพัฒน์ในแต่ละยุค รวมเวลาไม่ต่ำกว่า 16 ปี ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้ร่วมในงานพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ และร่วมในการวางแผนพัฒนาประเทศบนเวทีสภาพัฒน์ รวม 4 ฉบับด้วยกัน ในการนี้กล่าวได้ว่า ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้นำวิชาการเศรษฐศาสตร์มาใช้ในการกำหนดนโยบายเศรษฐกิจต่าง ๆ อันเป็นเหตุให้การกำหนดนโยบายเศรษฐกิจต่าง ๆ ของรัฐบาลมีพื้นฐานแห่งหลักวิชาการ ซึ่งในการทำงานของข้าราชการสภาพัฒน์ถือว่า หลักการนี้เป็นจุดยืนที่สำคัญที่จะต้องยึดไว้ในการเสนอแนะนโยบายต่าง ๆ ของประเทศ

ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ เป็นผู้ที่มีวิญญูณของนักพัฒนาอย่างแท้จริง โดยท่านได้ยึดหลักความเป็นธรรมในการพัฒนาประเทศ ตลอดจนได้ประพฤตินเป็นตัวอย่างที่ดีของนักพัฒนาในแง่ที่มีความซื่อตรงต่อวิชาการ และมีความซื่อสัตย์สุจริต ไม่บิดเบือนหลักวิชาการเพื่อผลประโยชน์ส่วนตัว ต่อต้านการฉ้อราษฎร์บังหลวง และระบบอภิสิทธิ์ต่าง ๆ แม้ว่าการปฏิบัติดังกล่าวจะส่งผลให้มีภัยต่อสวัสดิภาพของตนเองก็ตาม

ความรู้ ความสามารถและการอุทิศตนในการทำงานเพื่อสังคมและประเทศของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ทำให้ท่านได้รับการยกย่องและเป็นที่ยอมรับของคนทั่วไป โดยเฉพาะจากต่างประเทศ ซึ่งก็ได้ส่งผลให้ในช่วงที่ท่านดำรงตำแหน่งกรรมการสภาพัฒน์ ประเทศไทยได้รับความร่วมมือและความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมจากต่างประเทศอย่างมาก

ผลงานและคุณความดีของ ดร.ป๋วย อึ้งภากรณ์ ได้ส่งผลให้ท่านได้รับการประกาศเกียรติคุณทั้งในและนอกประเทศ เช่นในปี พ.ศ. 2508 ท่านได้รับรางวัล รามอน แมกไซไซ (สาขาบริการสาธารณะ) และในปี พ.ศ. 2521 ได้รับพระราชทานปริญญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์ (สาขาเศรษฐศาสตร์)

คุณความดีเป็นที่ประทับใจ : บางส่วนจากคำบอกเล่า

คุณศรีสว่าง พัววงศ์แพทย์ กล่าวว่า “ดิฉันคิดว่าการพัฒนาประเทศในปัจจุบันนี้หลายส่วนเป็นส่วนที่ ดร.ป๋วย พยายามที่จะผลักดันให้มีขึ้น บางส่วนก็ไม่สามารถเกิดในสมัยนั้น แต่ก็ได้มาเกิดขึ้นในสมัยนี้ ซึ่งถ้าบางสิ่งเหล่านี้สามารถเกิดขึ้นในสมัยนั้นแล้ว ดิฉันคิดว่าประเทศไทยจะมีสภาพที่ดีกว่าปัจจุบันนี้แน่นอน”

ดร.เสนาะ อุนากุล กล่าวว่า “ผมว่าประเทศไทยมีคุณป๋วยเป็น Role Model ของนักเศรษฐศาสตร์รุ่นต่อ ๆ มา จนถึงขณะนี้ก็ยังเป็นอยู่ มันสืบเนื่องมาเป็นวัฒนธรรมของนักเศรษฐศาสตร์ของไทยเลยทีเดียว เป็น Model ของความง่าย ๆ เป็นกันเอง มีความยุติธรรม มีคุณค่า มีความเสียสละเพื่อพวงสังคมนไทย ซึ่งถือได้ว่าเป็นตัวอย่างที่ดี มันยังลึกอยู่ในจิตใจ ของนักเศรษฐศาสตร์ไทย”

คุณสุทธิ ดันศรีสุข กล่าวว่า “ผมประทับใจอาจารย์ป๋วย ตรงที่ว่า ท่านเป็นคนทีกล้างัดในสิ่งที่รัฐบาลทำไม่ถูก ตรงนี้แหละครับที่หากวิชาการแบบนี้ยาก โดยมากเท่าที่ผ่าน ๆ มา มักจะค้านแต่ก็ไม่ชี้แนะอะไร ทำไม่ถูกละ แต่อาจารย์ป๋วยท่านจัด แล้วท่านก็แนะ แล้วสิ่งที่ท่านทำหรือท่านเสนอไปไม่มีทางไหนที่ว่าไม่เป็นผลดีแก่ส่วนรวม ฉะนั้นตรงนี้นี่ยืนยันได้จริง ๆ ว่า อาจารย์ป๋วยทำงานให้แก่ประชาชน ...ผมนับถืออาจารย์ป๋วยก็ตรงที่ท่านพูดจริงทำจริง ตรงนี้น่านับถือมาก แล้วไปดูเถอะท่านไม่มีเบื้องหลังกับใคร”
